

Πρόεδρος: Γ. Παναγιωτόπουλος, Πρόεδρος του δικαστηρίου

Εισηγητής: Αικ. Σακελλαροπούλου, Σύμβουλος

Δικηγόροι: Γ. Χριστοφορίδης, Χρ. Ροκόφυλλος, Β. Δωροβίνης, Δ. Αναστασόπουλος (Νομικός Σύμβουλος Ν.Σ.Κ.), Κ. Δογάνης, Αν. Τίγκας, Ξ. Κοντιάδης, Χαρ. Χρυσανθάκης, Χαρ. Συνοδινός, Ν. Αλιβιζάτος, Ελ. Κιουσοπούλου, Μ. Ασημακοπούλου, Γλ. Σιούτη

Αίτηση ακύρωσης - Νομιμότητα του συνολικού έργου της εκτροπής υδάτων του άνω ρου του ποταμού Αχελώου, το οποίο συνδέεται, μεταξύ άλλων, με την κατασκευή και λειτουργία υδροηλεκτρικών έργων - Συνιστά εκτελεστή διοικητική πράξη το έγγραφο με το οποίο ο ανάδοχος του έργου καλείται να προβεί άμεσα στην έναρξη και συνέχιση των εργασιών του φράγματος της Συκιάς που είχαν διακοπεί με ακυρωτική απόφαση του ΣτΕ (μειοψ.) - Αντικείμενο της παρούσης δίκης αποτελεί η νομιμότητα του ενιαίου έργου της εκτροπής του Αχελώου ποταμού, παρά το γεγονός ότι η προσβαλλόμενη πράξη αναφέρεται σε τμήμα του έργου (μειοψ.) - Διατυπώνονται προδικαστικά ερωτήματα στο Δ.Ε.Κ. αναφορικά με τη συμβατότητα των διατάξεων των άρθρων 9 και 13 του Ν. 3481/2006 με τις ρυθμίσεις των Οδηγιών 2000/60/ΕΚ, 2001/42/ΕΚ, 92/43/ΕΟΚ και 85/337/ΕΟΚ - Αναβάλλεται η οριστική κρίση

[...] 6. Επειδή, οι κρινόμενες αιτήσεις ακυρώσεως στρέφονται, κατά τα αναφερόμενα στο εισαγωγικό τους τμήμα και το αιτητικό τους, κατά του άρθρου 13 του ν. 3481/2006, για τον λόγο ότι, κατά τους αιτούντες, δεν υπάρχει εκτελεστή διοικητική πράξη, μέσω προσβολής της οποίας να είναι εφικτός ο κατοχυρούμενος από το Σύνταγμα έλεγχος της συμφωνίας του εν λόγω νόμου προς αυτό. Αναφέρεται, πάντως, στη δεύτερη και στη τρίτη από τις κρινόμενες αιτήσεις ότι αυτές στρέφονται και κατά πάσης συναφούς διοικητικής πράξεως.

7. Επειδή, στην προκειμένη περίπτωση, για την πραγματοποίηση του αυτού έργου της εκτροπής των υδάτων του ποταμού Αχελώου προς την Θεσσαλία, με την κατασκευή των φραγμάτων της Μεσοχώρας και της Συκιάς, καθώς και της σήραγγας εκτροπής, είχε προηγουμένως εκδοθεί η κοινή απόφαση ΑΠ. 131957/19.3.2003 των Υπουργών Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, Οικονομίας και Οικονομικών, Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Ανάπτυξης, Γεωργίας και Πολιτισμού, με την οποία είχαν εγκριθεί οι περιβαλλοντικοί όροι του έργου. Η κοινή αυτή υπουργική απόφαση ακυρώθηκε, ως μη νόμιμη, με την υπ' αριθ. 1688/2005 απόφαση της Ολομελείας του Δικαστηρίου. Με την ακυρωτική απόφαση, η υπόθεση ανεπέμφθη ρητώς στην Διοίκηση (σκέψη 16), προκειμένου να εξετασθεί αν αυτή, εν όψει νεωτέρων πραγματικών και νομικών δεδομένων, εμμένει στην εκτέλεση του έργου. Μετά την κοινοποίη-

ση της ακυρωτικής απόφασης, η Διοίκηση, με το υπ' αριθ. πρωτ. 415/28-6-2006 έγγραφο της ΕΥΔΕ ΟΣΥΕ, διέταξε τον ανάδοχο του εν τω μεταξύ εκτελουμένου έργου να διακόψει όλες τις εκτελούμενες εργασίες. Ακολούθησε ο προαναφερθείς ν. 3481/2006 (Α' 162/2.8.2006), με τα άρθρα 9 και 13 του οποίου επετράπη η κατασκευή και λειτουργία των ως άνω έργων. Ενόψει δε της διατάξεως της παρ. 4 του άρθρου 13 του ως άνω νόμου, η ΕΥΔΕ ΟΣΥΕ, με το υπ' αριθ. πρωτ. 567/14-9-2006 έγγραφό της, κάλεσε, όπως προαναφέρθηκε, τον ανάδοχο του έργου «να προβεί... άμεσα, (από τη λήψη του παρόντος), στην έναρξη και συνέχιση των εργασιών ...» που είχαν διακοπεί μετά την μνημονευθείσα, 1186/2006, ακυρωτική απόφαση. Μετά την έκδοση του ως άνω νόμου και του προμνημονευθέντος εγγράφου άρχισε εκ νέου, όπως προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου, η εκτέλεση του όλου έργου, κατά τα ανεκτέλεστα εισέτι τμήματά του. Με τα δεδομένα αυτά, το τελευταίο αυτό έγγραφο, ανεξαρτήτως της ειδικότερης διατυπώσεως του περιεχομένου του, επάγεται μεταβολή στον νομικό κόσμο, αφού επιφέρει τη δυσμενή για τους αιτούντες συνέπεια της, δυνάμει των προβλέψεων του νόμου και των εγκριθέντων με αυτόν περιβαλλοντικών όρων, συνεχίσεως της εκτέλεσεως του συνόλου του επιμάχου έργου, και, μάλιστα, παρά την μεσολαβήσασα ακυρωτική απόφαση. Αποτελεί, συνεπώς, εκτελεστή διοικητική πράξη και προσβάλλεται παραδεκτώς με τις κρινόμενες αιτήσεις, καθ' ερμηνεία των δικογράφων της. Άλλωστε, για την επέλευση των εννόμων συνεπειών των εμπεριεχομένων στο συγκεκριμένο νόμο ατομικών ρυθμίσεων ήταν αναγκαία η έκδοση από όργανο της εκτελεστικής εξουσίας, η οποία είναι η κατά το Σύνταγμα αρμόδια για την εκτέλεση των νόμων εξουσία, διοικητικής πράξεως, ρητής ή σιωπηρής, έγγραφης ή προφορικής, με περιεχόμενο την εντολή εκτελέσεως της πράξεως του νομοθετικού οργάνου, όπως έγινε εν προκειμένω με το ως άνω έγγραφο. Υπό την εκδοχή εξ άλλου αυτή παρέχεται στους αιτούντες η κατοχυρούμενη από το άρθρο 20 παρ. 1 του Συντάγματος και το άρθρο 6 παρ. 1 της Ε.Σ.Δ.Α. έννομη προστασία, και μάλιστα ενώπιον του δικαστηρίου εκείνου, του οποίου προβάλλουν ότι δεν εξετελέσθη προσηκόντως η προηγουμένη ακυρωτική απόφαση. Συνεπώς, απαράδεκτως οι αιτήσεις στρέφονται ευθέως κατά των συγκεκριμένων διατάξεων του τυπικού νόμου αλλά ασκούνται παραδεκτώς κατά της ως άνω πράξεως. Κατά την γνώμη όμως των συμβούλων Α. Θεοφιλοπούλου, Αικ. Συγγούνα, Ν. Ρόζου, Χρ. Ράμμου, Αικ. Σακελλαροπούλου, Α.Γ. Βώρου, Ι. Γράβαρη και Αντ. Ντέμσια οι υπό κρίση αιτήσεις ασκούνται παραδεκτώς υπό την ακόλουθη έννοια: Διότι ναι μεν η αίτηση ακυρώσεως χωρεί κατά «πράξεων των διοικητικών αρχών» (άρθρο 95 παρ. 1 στ. α του Συντάγματος) και συνεπώς είναι απαράδεκτη αίτηση με την οποία προσβάλλεται ευθέως διάταξη τυπικού νόμου, στην ειδική όμως περίπτωση, κατά την οποία η προσβαλλόμενη διάταξη, όπως εν προκειμένω, δεν συνιστά άσκηση «νομοθετικής λειτουργίας», κατά το άρθρο 26 παρ. 1 του Συντάγματος, δηλαδή θέση απρόσωπου και αφηρημένου κανόνα δικαίου, δεκτικού περαιτέρω εφαρμογής, αλλά αποτελεί εξαντλητική ρύθμιση συγκεκριμένου ζητήματος διοικητικής φύσεως, έτσι ώστε τα έννομα αποτελέσματά της να επέρχονται αμέσως εκ του νόμου και να μην απομένει κανένα περιθώριο εκδόσεως εκτελεστής διοικητικής πράξεως εφαρμογής της, τότε κατά την έννοια των ως άνω συνταγματικών διατάξεων, ερμηνευομένων σε συνδυασμό με τα άρθρα 4 και 20 παρ. 1 του Συντάγματος, με τα οποία αντιστοίχως, κατοχυρώνεται η αρχή της ισότητας και το δικαίωμα παροχής αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας,

η αίτηση ακυρώσεως χωρεί παραδεκτώς κατά της διοικητικής πράξεως που, υπό τα δεδομένα αυτά, εμπεριέχεται στην προσβαλλόμενη νομοθετική διάταξη. Τούτο δε ισχύει, πολύ περισσότερο, σε περίπτωση κατά την οποία με τυπικό νόμο καταργούνται ουσιαστικώς, κατά παράβαση του άρθρου 95 παρ. 5 του Συντάγματος, αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας με τις οποίες είχαν ακυρωθεί προγενέστερες διοικητικές πράξεις που ρύθμιζαν το αυτό αντικείμενο. Δεδομένου δε ότι η υπόθεση εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου καθώς αφορά στην προστασία των υδάτων και γενικότερα του φυσικού περιβάλλοντος, το απαράδεκτο των υπό κρίση αιτήσεων θα είχε ως επιπλέον συνέπεια να παραβιαστεί η αρχή της αποτελεσματικής ένδικης προστασίας, η οποία αποτελεί γενική αρχή του κοινοτικού δικαίου, απορρέουσα από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών και επιβάλλει στα εθνικά δικαστήρια να διασφαλίζουν την ένδικη προστασία των δικαιωμάτων που οι πολίτες αντλούν από το κοινοτικό δίκαιο. Κατά την γνώμη, τέλος, του Προέδρου και των Συμβούλων Ν. Σκλία, Α. Γκότση, Ν. Μαρκουλάκη, Ι. Ζόμπολα, Σπ. Παραμυθιώτη, Β. Καλατζή και της Παρέδρου Α. Σδράκα, από τη διάταξη του άρθρου 95 παρ. 1 στ. α του Συντάγματος, κατά την οποία η αίτηση ακυρώσεως ασκείται κατά «πράξεων των διοικητικών αρχών», προκύπτει ότι το ένδικο αυτό βοήθημα είναι απαράδεκτο, όταν στρέφεται ευθέως κατά τυπικού νόμου. Συνεπώς, οι κρινόμενες αιτήσεις, με τις οποίες ζητείται ευθέως η ακύρωση διατάξεων τυπικού νόμου, ασκούνται απαράδεκτως (ΣτΕ 1250/2003 Ολ., 3612/2002 Ολ., 1046/1952 Ολ. κ.ά.)

8. Επειδή, οι αιτούντες ζητούν την ακύρωση του συνολικού έργου της εκτροπής υδάτων του ποταμού Αχελώου προς τη Θεσσαλία, όπως αυτό περιγράφεται στις προηγούμενες σκέψεις και προσδιορίζεται με τα δικόγραφα των κρινομένων αιτήσεων. Εξάλλου, όπως ήδη εξετέθη, με την καθ' ερμηνεία προσβαλλόμενη πράξη, καθίσταται δυνατή η εκτέλεση του συνόλου του έργου. Αντικείμενο επομένως της παρούσης δίκης αποτελεί η νομιμότητα του ενιαίου έργου της εκτροπής του Αχελώου ποταμού, παρά το γεγονός ότι η προσβαλλόμενη πράξη αναφέρεται σε τμήμα του επίμαχου έργου και συγκεκριμένα στο φράγμα της Συκιάς. Κατά την γνώμη όμως του Προέδρου και των Συμβούλων Ν. Σκλία, Α. Γκότση, Ν. Μαρκουλάκη, Ι. Ζόμπολα, Β. Γρατσία, Β. Καλατζή και της Παρέδρου Α. Σδράκα αντικείμενο της παρούσης δίκης είναι μόνο το ως άνω έργο κατασκευής του φράγματος της Συκιάς, το οποίο αναφέρεται σε τμήμα του επίμαχου έργου.

9. Επειδή, κατά τα προαναφερθέντα, με το άρθρο 13 του ν. 3481/2006 εγκρίθηκε το σχέδιο διαχείρισης για τις ΛΑΠ Αχελώου και Πηνειού, οι περιβαλλοντικοί όροι για την κατασκευή των έργων μερικής εκτροπής του άνω ρου του Αχελώου ποταμού προς τη Θεσσαλία και δόθηκε η δυνατότητα να λειτουργήσουν ή να ολοκληρωθεί η κατασκευή έργων δημοσίων έργων και έργων της ΔΕΗ που αφορούν το επίμαχο εγχείρημα της εκτροπής. Τόσο, όμως, οι πράξεις εγκρίσεως των περιβαλλοντικών όρων, όσο και οι πράξεις βάσει των οποίων εξετελούντο τα ως άνω έργα, είχαν ήδη ακυρωθεί προ της εκδόσεως του ως άνω νόμου με αποφάσεις του Δικαστηρίου. Επιχειρείται δε η εκ νέου έγκρισή τους, με έρεισμα το ως άνω σχέδιο διαχείρισης το οποίο εγκρίνεται κατ' επίκληση του άρθρου 9 του ως άνω νόμου. Ενόψει αυτών το προέχον εν προκειμένω ζήτημα ανάγεται στο συμβατό

των νέων ρυθμίσεων των άρθρων 9 και 13 του ως άνω νόμου με το κοινοτικό δίκαιο.

10. Επειδή, στο άρθρο 174 της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας ορίζεται ότι «1. Η πολιτική της Κοινότητας στον τομέα του περιβάλλοντος συμβάλλει στην επιδίωξη των ακόλουθων στόχων: τη διατήρηση, προστασία και βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος, (...), τη συνετή και ορθολογική χρησιμοποίηση των φυσικών πόρων (...)». Περαιτέρω εξεδόθη η Οδηγία 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου στις 23.10.2000 για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων (ΕΕ L 327), στο προοίμιο της οποίας επισημαίνεται η ανάγκη συνετής και ορθολογικής αξιοποίησης των φυσικών πόρων, με βάση τις αρχές της προφύλαξης και της προληπτικής δράσης, και η ανάγκη ενσωμάτωσης της προστασίας και βιώσιμης διαχείρισης των υδάτων σε άλλους τομείς κοινοτικής πολιτικής, μεταξύ των οποίων η γεωργική, η περιφερειακή και η τουριστική πολιτική και η αλληλεξάρτηση επιφανειακών και υπογείων υδάτων. Επίσης αναφέρεται ότι απαιτούνται κοινές αρχές για το συντονισμό των προσπαθειών των κρατών μελών για τη βελτίωση της προστασίας των κοινοτικών υδάτων από άποψη ποιότητας και ποσότητας, την προώθηση της βιώσιμης χρήσης του ύδατος, τη συμβολή στον έλεγχο των διασυννοριακών προβλημάτων ύδατος, την προστασία των υδάτινων οικοσυστημάτων και των χερσαίων οικοσυστημάτων και υγροτόπων που εξαρτώνται άμεσα από αυτά και τη διασφάλιση και ανάπτυξη των δυναμικών χρήσεων των κοινοτικών υδάτων. Σκοπός της οδηγίας σύμφωνα με το άρθρο 1 αυτής είναι « (...) η θέσπιση πλαισίου για την προστασία των εσωτερικών επιφανειακών, των μεταβατικών, των παράκτιων και των υπόγειων υδάτων, το οποίο: α) να αποτρέπει την περαιτέρω επιδείνωση, να προστατεύει και να βελτιώνει την κατάσταση των υδάτινων οικοσυστημάτων, καθώς και των αμέσως εξαρτώμενων από αυτά χερσαίων οικοσυστημάτων και υγροτόπων σε ό,τι αφορά τις ανάγκες τους σε νερό· β) να προωθεί τη βιώσιμη χρήση του νερού βάσει μακροπρόθεσμης προστασίας των διαθέσιμων υδάτινων πόρων· γ) να αποσκοπεί στην ενίσχυση της προστασίας και τη βελτίωση του υδάτινου περιβάλλοντος, μεταξύ άλλων με ειδικά μέτρα για την προοδευτική μείωση των απορρίψεων, εκπομπών και διαρροών ουσιών προτεραιότητας και με την παύση ή τη σταδιακή εξάλειψη των απορρίψεων, εκπομπών και διαρροών των επικίνδυνων ουσιών προτεραιότητας» Για τους σκοπούς της ως άνω οδηγίας, εφαρμόζονται σύμφωνα με το άρθρο 2 αυτής, οι ακόλουθοι ορισμοί: «(...) 13. "Λεκάνη Απορροής Ποταμού" (ΛΑΠ): η εδαφική έκταση από την οποία συγκεντρώνεται το σύνολο της απορροής μέσω διαδοχικών ρευμάτων, ποταμών και πιθανώς λιμνών και παροχετεύεται στη θάλασσα με ενιαίο στόμιο ποταμού, εκβολές ή δέλτα. (...) 15. "Περιοχή λεκάνης απορροής ποταμού" (ΠΛΑΠ): η θαλάσσια και χερσαία έκταση, που αποτελείται από μια ή περισσότερες γειτονικές ΛΑΠ μαζί με τα συναφή υπόγεια και παράκτια ύδατα, και η οποία προσδιορίζεται δυνάμει του άρθρου 3 παράγραφος 1 ως η βασική μονάδα διαχείρισης ΛΑΠ (...). 39. "Χρήση ύδατος": υπηρεσίες ύδατος μαζί με οποιαδήποτε άλλη δραστηριότητα που προσδιορίζεται σύμφωνα με το άρθρο 5 και το παράρτημα II και η οποία έχει σημαντικές επιπτώσεις στην κατάσταση των υδάτων». (Παρατίθενται διατάξεις των άρθρων 3,4,5,6,9,11,13,14,15 και 24 της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ).

11. Επειδή, η ανωτέρω οδηγία μεταφέρθηκε στο εσωτερικό δίκαιο με το ν. 3199/2003 (ΦΕΚ Α-280/9.12.2003) και με το π.δ. 51/2007 (ΦΕΚ Α-54/8.3.2007). (Παρατίθενται διατάξεις των άρθρων 2,5,7,10 και 11 του νόμου). Περαιτέρω στο π.δ. 51/2007 ορίζεται ότι: «Για την εφαρμογή του παρόντος ισχύουν οι ορισμοί του άρθρου 2 του ν. 3199/2003, επιπλέον δε οι ακόλουθοι όροι έχουν την εξής έννοια: (...) 11. «Περιοχή λεκάνης απορροής ποταμού ή Περιοχή λεκανών απορροής ποταμών»: η περιοχή που ορίζεται στην παράγραφο (ιε) του άρθρου 2 του ν. 3199/2003 και ταυτίζεται με τον όρο «υδατικό διαμέρισμα» (άρθρο 2) [Ως προς την έννοια του όρου υδατικό διαμέρισμα σχετικό είναι το άρθρο 1 παρ. 4 του ν. 1739/1987 (ΦΕΚ Α-201/20.11.1987) στο οποίο ορίζεται ότι: «4. Υδατικά διαμερίσματα είναι περιοχές οριοθετημένες μεταξύ τους από υδροκρίτες ή νησιωτικές περιοχές, που περιλαμβάνουν ολοκληρωμένα υδρογραφικά δίκτυα, με υδρολογικές συνθήκες κατά το δυνατόν όμοιες. Ο ελληνικός χώρος διαιρείται στα εξής δεκατέσσερα υδατικά διαμερίσματα: Δυτικής Πελοποννήσου, Ανατολικής Πελοποννήσου, Βόρειας Πελοποννήσου, Δυτικής Στερεάς Ελλάδας, Ηπείρου, Αττικής, Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας και Εύβοιας, Θεσσαλίας, Δυτικής Μακεδονίας, Κεντρικής Μακεδονίας, Ανατολικής Μακεδονίας, Θράκης, Κρήτης και Νησιών Αιγαίου, όπως ειδικότερα παρουσιάζονται στο χάρτη που συνοδεύει το νόμο αυτόν», «ΠΛΑΠ (Υδατικά διαμερίσματα) Α. Προσδιορισμός ΠΛΑΠ. 1. Με απόφαση της Εθνικής Επιτροπής Υδάτων που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, οι ΛΑΠ που έχουν ενδεχομένως προσδιορισθεί σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 5 του ν. 3199/2003, υπάγονται σε ΠΛΑΠ. 2. Για το σχηματισμό των ΠΛΑΠ, όπου ενδείκνυται, οι μικρές ΛΑΠ δύναται να ενώνονται με μεγαλύτερες ΛΑΠ ή με γειτονικές μικρές ΛΑΠ. 3. Όταν τα υπόγεια νερά δεν ακολουθούν πλήρως μια συγκεκριμένη ΛΑΠ, τα νερά αυτά προσδιορίζονται και υπάγονται στην πλησιέστερη ή προσφορότερη ΠΛΑΠ. 4. Τα παράκτια νερά προσδιορίζονται και υπάγονται στην ή στις πλησιέστερες ή προσφορότερες ΠΛΑΠ. 5. Αρμόδια αρχή για την διαχείριση και προστασία των ΠΛΑΠ είναι η Περιφέρεια στα διοικητικά όρια της οποίας εμπίπτει κάθε ΠΛΑΠ σύμφωνα με την παραγ. 1 του άρθρου 5 του ν. 3199/2003. Αν η εν λόγω περιοχή εκτείνεται στα διοικητικά όρια περισσότερων Περιφερειών, εφαρμόζονται κατ' αναλογία οι διατάξεις της παραγ. 3 του άρθρου 5 του νόμου αυτού, ειδικότερα όσον αφορά στο συντονισμό των Προγραμμάτων Μέτρων (άρθρο 12 του παρόντος), για την επίτευξη των περιβαλλοντικών στόχων που προβλέπονται στο άρθρο 4 του παρόντος...» (άρθρο 3), «Σχέδιο Διαχείρισης ΠΛΑΠ (υδατικού διαμερίσματος) 1. Το Σχέδιο Διαχείρισης ΛΑΠ για κάθε ΠΛΑΠ, καταρτίζεται και εγκρίνεται σύμφωνα με τη διαδικασία και τα κριτήρια που προβλέπονται στο άρθρο 7 του ν. 3199/2003 μετά από γνώμη του Περιφερειακού Συμβουλίου Υδάτων και σύμφωνη γνώμη της Κεντρικής Υπηρεσίας Υδάτων και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. 2. Το Σχέδιο Διαχείρισης ΠΛΑΠ περιλαμβάνει υποχρεωτικά τις πληροφορίες που αναφέρονται αναλυτικά στο Παράρτημα VII του παρόντος διατάγματος, συμπεριλαμβανομένου του Προγράμματος Μέτρων και του Προγράμματος Παρακολούθησης της κατάστασης των νερών σύμφωνα με το άρθρο 8 του ν. 3199/2003. Το περιεχόμενο των Προγραμμάτων αυτών καθορίζεται στα άρθρα 11 και 12 του παρόντος διατάγματος. 3. Το Σχέδιο Διαχείρισης ΠΛΑΠ καταρτίζεται και εγκρίνεται το αργότερο μέχρι 22.12.2009, ενώ αναθεωρείται και ενημερώνεται το αργότερο μέχρι 22.12.2015 και στη συνέχεια ανά 6ετία. Κάθε ενημέρωση περιλαμ-

βάνει τις πληροφορίες που αναφέρονται στο Παράρτημα VII του παρόντος διατάγματος ... . 6. Είναι δυνατόν τα Σχέδια Διαχείρισης ΛΑΠ να συμπληρώνονται με την κατάρτιση λεπτομερέστερων προγραμμάτων και Σχεδίων Διαχείρισης ανά υπολεκάνη, τομέα, θέμα ή τύπο νερού, προκειμένου να αντιμετωπίζονται ειδικά θέματα διαχείρισης των νερών. Η εφαρμογή των μέτρων αυτών γίνεται τηρουμένων των λοιπών διατάξεων του παρόντος διατάγματος» (άρθρο 10).

12. Επειδή, περαιτέρω, στο χρονικό διάστημα που μεσολάβησε μεταξύ της εκδόσεως του ν. 3199/2003 και του π.δ. 51/2007, δημοσιεύθηκε ο ν. 3481/2006 στο άρθρο 9 του οποίου ορίζεται ότι « 1. Στο άρθρο 7 του ν. 3199/2003 προστίθεται παράγραφος 5 ως εξής: "5. Μέχρι την έγκριση του Εθνικού Προγράμματος Διαχείρισης και Προστασίας του υδατικού δυναμικού της χώρας και την έκδοση των οικείων Σχεδίων Διαχείρισης των Περιφερειών επιτρέπεται η υδροληψία από συγκεκριμένη ΛΑΠ, καθώς και η μεταφορά ύδατος σε άλλη ΛΑΠ, με βάση εγκεκριμένο Σχέδιο Διαχείρισης των υδάτων της λεκάνης ή των λεκανών αυτών για: α) την ικανοποίηση επιτακτικών αναγκών ύδρευσης πόλεων και οικισμών ή β) την προστασία και βελτίωση των ποσοτικών και ποιοτικών χαρακτηριστικών των επιφανειακών και υπόγειων υδατικών συστημάτων ή γ) την περιβαλλοντική αναβάθμιση περιοχών λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες για τη διατήρηση οικοσυστημάτων ή δ) την παραγωγή ενέργειας από μεγάλα υδροηλεκτρικά έργα, με ισχύ μεγαλύτερη των 50 MW. Στο ως άνω σχέδιο διαχείρισης πρέπει να τεκμηριώνεται η διαθεσιμότητα και η επάρκεια των υδατικών πόρων της ΛΑΠ μετά τη σχεδιαζόμενη απόληψη ποσοτήτων ύδατος, καθώς και η βιώσιμη χρήση των υδάτων που θα αξιοποιηθούν στη ΛΑΠ που θα μεταφερθούν οι προς απόληψη ποσότητες, με βάση την ανάγκη μακροπρόθεσμης προστασίας των διαθέσιμων υδατικών πόρων. Το σχέδιο αυτό ισχύει μέχρι την έγκριση του πρώτου Σχεδίου Διαχείρισης της παραγράφου 4 του παρόντος άρθρου και ενσωματώνεται σε αυτό λαμβάνοντας υπόψη περιβαλλοντικά κριτήρια. Το ανωτέρω Σχέδιο Διαχείρισης εγκρίνεται είτε α) με κοινή απόφαση των Υπουργών Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Ανάπτυξης και Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, όταν το σχέδιο αφορά υδατικές λεκάνες περισσότερων της μιας περιφερειών της χώρας, είτε β) με απόφαση του Γενικού Γραμματέα της οικείας Περιφέρειας, ύστερα από σύμφωνη γνώμη της Κεντρικής Υπηρεσίας Υδάτων του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, όταν το σχέδιο αφορά υδατικές λεκάνες μίας περιφέρειας. Σε περίπτωση έργων μεγάλης κλίμακας ή εθνικής σημασίας, τα σχέδια διαχείρισης της παραγράφου αυτής εγκρίνονται με νόμο" ...». Όπως δε προκύπτει από την αιτιολογική έκθεση που συνοδεύει αυτή τη ρύθμιση, η τελευταία τέθηκε προκειμένου να καλύψει το νομικό κενό μέχρι την έκδοση του π.δ. που ορίζει το περιεχόμενο των σχεδίων διαχείρισης και να συμπληρώσει το εύρος εφαρμογής της αρχικά προτεινόμενης ρύθμισης, η οποία αφορούσε αποκλειστικά παρεμβάσεις εντός μίας ΛΑΠ ενταγμένης σε μία Περιφέρεια, προκειμένου να καλυφθούν όλες οι επείγουσες και κρίσιμες δραστηριότητες που αφορούν στη διαχείριση των υδάτων, που σχετίζονται με μία ή περισσότερες ΛΑΠ και αφορούν σε μία ή περισσότερες Περιφέρειες, με διαφορετική κατά περίπτωση διαδικασία, ανάλογη με τη χωρική έκταση του έργου και την ουσιαστική βαρύτητα των επιχειρούμενων παρεμβάσεων. Περαιτέρω, στο άρθρο 13 του ίδιου ως άνω νόμου ορίζεται

ότι: «1. Τα έργα μερικής εκτροπής του άνω ρου του ποταμού Αχελώου προς τη Θεσσαλία χαρακτηρίζονται ως έργα μεγάλης κλίμακας και εθνικής σημασίας. 2. Εγκρίνεται το Σχέδιο Διαχείρισης των λεκανών απορροής των ποταμών Αχελώου και Πηνειού Θεσσαλίας, που εκπονήθηκε από τη Γενική Γραμματεία Δημόσιων Έργων (ΓΓΔΕ) του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων (ΥΠΕΧΩΔΕ) και θεωρήθηκε από την Κεντρική Υπηρεσία Υδάτων του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων. Το σχέδιο αυτό επισυνάπτεται ως Παράρτημα Β' του παρόντος νόμου. 3. Εγκρίνονται οι περιβαλλοντικοί όροι και περιορισμοί, για τους οποίους τηρήθηκαν πλήρως όλες οι προβλεπόμενες διαδικασίες, συμπεριλαμβανομένων και των διαδικασιών δημοσιοποίησης και διαβούλευσης με το ενδιαφερόμενο κοινό και τις συναρμόδιες Υπηρεσίες, από τις κείμενες διατάξεις της εθνικής και κοινοτικής νομοθεσίας για το περιβάλλον και την προστασία των αρχαιοτήτων και της πολιτιστικής κληρονομιάς και οι οποίοι αναφέρονται στην κατασκευή και λειτουργία των έργων μερικής εκτροπής του άνω ρου του Αχελώου ποταμού προς τη Θεσσαλία. Η τήρηση των όρων αυτών αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την υλοποίηση των έργων και βαρύνει το φορέα εκτέλεσης και λειτουργίας τους. Οι περιβαλλοντικοί όροι επισυνάπτονται ως Παράρτημα Γ' του παρόντος νόμου. 4. Δημόσια έργα, καθώς και έργα της Δημόσιας Επιχείρησης Ηλεκτρισμού (ΔΕΗ), τα οποία δημοπρατήθηκαν και κατασκευάσθηκαν ή βρίσκονται στο στάδιο κατασκευής και αφορούν σε έργα εκτροπής του άνω ρου του ποταμού Αχελώου προς Θεσσαλία και έργα παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, επιτρέπεται να λειτουργήσουν ή να ολοκληρωθεί η κατασκευή τους σύμφωνα με το εγκρινόμενο σχέδιο διαχείρισης και τους εγκρινόμενους κατά την προηγούμενη παράγραφο περιβαλλοντικούς όρους.» Στην αιτιολογική έκθεση του ως άνω άρθρου αναφέρεται ότι «... γ) Η Κοινοτική Οδηγία 2000/60 για τη διαχείριση των υδάτων που ενσωματώθηκε στο ελληνικό δίκαιο με τον ν. 3199/2003 προβλέπει μεταβατική περίοδο μέχρι τέλους του έτους 2009 για την έγκριση των σχεδίων διαχείρισης των υδατικών διαμερισμάτων της χώρας, συνεπώς δεν είναι άμεσα εφαρμόσιμη και δεν υποχρεώνει σήμερα σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της. δ) Έχει εκπονηθεί ήδη το εθνικό σχέδιο διαχείρισης νερών από το Υπ. Ανάπτυξης στο οποίο αναφέρονται ρητά και προβλέπεται η υλοποίηση των έργων μερικής εκτροπής του π. Αχελώου προς την Θεσσαλία. ε) ... στ) Έχει εκπονηθεί από την ΓΓΔΕ του ΥΠΕΧΩΔΕ και θεωρηθεί από την Κεντρική Υπηρεσία Υδάτων το Σχέδιο Διαχείρισης των λεκανών απορροής των ποταμών Αχελώου και Πηνειού Θεσσαλίας σε πλήρη συμμόρφωση με την από 2005 απόφαση της Ολομελείας του ΣτΕ. 5. Με τις προτεινόμενες ρυθμίσεις εγκρίνεται το Σχέδιο Διαχείρισης των λεκανών απορροής των ποταμών Αχελώου και Πηνειού Θεσσαλίας και εγκρίνονται οι περιβαλλοντικοί όροι...».

13. Επειδή, η έναρξη ισχύος της ως άνω οδηγίας ορίστηκε στις 22.12.2000 και η προθεσμία ενσωμάτωσής της στο εσωτερικό δίκαιο έληξε στις 22.12.2003. Η δε αναφερόμενη στην οδηγία ημερομηνία (22.12.2009), όπως ρητά προβλέπεται στο άρθρο 13 παρ. 6 αυτής, θέτει απλώς ένα απώτατο χρονικό όριο για την κατάρτιση των σχεδίων διαχείρισης, όπως άλλωστε γίνεται και σε άλλα σημεία της οδηγίας (βλ. άρθρα 8 παρ. 2, 9 παρ. 1, 11 παρ. 7 κ.α.), και δεν θεσπίζει ειδική προθεσμία μεταφοράς των συγκεκριμένων διατάξεων της οδηγίας. Περαιτέρω, από τον συνδυασμό των άρθρων 2 παρ. 15, 3, 5 και 11 της οδηγίας, προκύπτει ότι το

σχέδιο διαχείρισης των υδάτων πρέπει να γίνεται σε επίπεδο ΠΛΑΠ, τα δε κράτη μέλη οφείλουν, μεταξύ άλλων, να προσδιορίσουν όλες τις ΛΑΠ και να εκπονήσουν σχέδιο διαχείρισης και πρόγραμμα μέτρων για κάθε ΠΛΑΠ (άρθρα 3 παρ. 1, 5 παρ. 1, 11 παρ. 1 και 13 παρ. 1). Επομένως, για την επίτευξη των στόχων της οδηγίας απαιτείται σχεδιασμός σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο και δεν αρκεί ο σημειακός σχεδιασμός με την εκπόνηση σχεδίων διαχείρισης για επιμέρους ΛΑΠ χωρίς προηγουμένως, αφενός να έχουν προσδιοριστεί όλες οι ΛΑΠ, αφετέρου να έχουν ενταχθεί σε ΠΛΑΠ, που ορίζονται για το σύνολο της επικράτειας του κράτους μέλους. Κατά συνέπεια, μετά την έναρξη ισχύος της οδηγίας, ακόμη και υπό την εκδοχή ότι έχουν εκπονηθεί και εγκριθεί σχέδια διαχείρισης ΛΑΠ, δεν είναι δυνατή η μεταφορά ύδατος εντός της ίδιας ΠΛΑΠ ή από μια ΠΛΑΠ σε μία άλλη, χωρίς προηγουμένως να έχουν εκπονηθεί και εγκριθεί τα σχέδια διαχείρισης των περιοχών αυτών. Εξάλλου, ακόμη και υπό την εκδοχή ότι το χρονικό διάστημα από 22.12.2000 έως 22.12.2009 αποτελεί προθεσμία μεταφοράς της οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο, εθνική ρύθμιση τεθείσα ειδικώς για την μεταφορά αυτών των ρυθμίσεων, με την οποία επιχειρείται η μεταφορά ύδατος χωρίς την προηγούμενη εκπόνηση και έγκριση των ως άνω σχεδίων διαχείρισης Π.Λ.Α.Π, αντιστρατεύεται την ανάγκη διατηρήσεως του χρησίμου αποτελέσματος της οδηγίας. Πράγματι, κατά την πάγια νομολογία του ΔΕΚ, ναι μεν τα κράτη μέλη δεν υπέχουν υποχρέωση να θεσπίζουν τα μέτρα μεταφοράς μιας οδηγίας πριν από τη λήξη της προθεσμίας που έχει ταχθεί προς τούτο, πλην όμως από τη συνδυασμένη εφαρμογή των άρθρων 10, δεύτερο εδάφιο και 249, τρίτο εδάφιο Συνθήκης, προκύπτει ότι, κατά τη διάρκεια της προθεσμίας αυτής, τα κράτη μέλη οφείλουν να μην θεσπίζουν διατάξεις δυνάμενες να θέσουν σε σοβαρό κίνδυνο το αποτέλεσμα που επιδιώκει η οδηγία αυτή (βλ. Απόφαση της 31.1.2008, C-264/07 Επιτροπή κατά Ελληνικής Δημοκρατίας όπου κρίθηκε ότι « ... η Ελληνική Δημοκρατία, μη εκπονώντας, για κάθε ΠΛΑΠ η οποία ευρίσκεται στο έδαφός της, ανάλυση των χαρακτηριστικών της, επισκόπηση των επιπτώσεων των ανθρώπινων δραστηριοτήτων στην κατάσταση των επιφανειακών και των υπόγειων υδάτων και οικονομική ανάλυση της χρήσης ύδατος, σύμφωνα με τις τεχνικές προδιαγραφές των παραρτημάτων II και III της οδηγίας 2000/60, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής, ενώ, μη υποβάλλοντας συνοπτικές εκθέσεις σχετικά με τις αναλύσεις που απαιτούνται από τη διάταξη αυτή, παρέβη και τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 15, παράγραφος 2, της εν λόγω οδηγίας.», απόφαση της 14.6.07, C-422/05, Επιτροπή κατά Βελγίου, σκ.62, απόφαση της 18.12.1997, C-129/96, Inter-Environment Wallonie, σκ. 45, απόφαση της 14.9.2006, C-138/05, Stichting Zuid-Hollandse Milieufederatie, σκ. 42). Ενόψει των ανωτέρω, οι ρυθμίσεις των άρθρων 9 και 13 του ν. 3481/2006 με τις οποίες επιτρέπεται η υδροληψία από συγκεκριμένη ΛΑΠ και η μεταφορά ύδατος σε άλλη ΛΑΠ είναι αντίθετες με την οδηγία 2000/60/ΕΚ δεδομένου ότι δεν έχουν εκπονηθεί ακόμη τα σχέδια των ΠΛΑΠ (Δυτικής Στερεάς, Ηπείρου και Θεσσαλίας) εντός των οποίων βρίσκονται οι ΛΑΠ από και προς τις οποίες θα γίνει μεταφορά ύδατος. Ακόμη όμως και υπό την εκδοχή ότι το χρονικό διάστημα από 22.12.2000 έως 22.12.2009 αποτελεί προθεσμία μεταφοράς των κρίσιμων διατάξεων της οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο, ενόψει της εκτάσεως του εν λόγω έργου και των επεμβάσεων στο περιβάλλον που αυτό συνεπάγεται, με την επίμαχη ρύθμιση διακινδυνεύεται σοβαρά το αποτέλεσμα της οδηγίας

2000/60/EK και συνεπώς η ρύθμιση αυτή του εθνικού νόμου προσκρούει στην εν λόγω οδηγία. Κατά τη γνώμη όμως του Προέδρου και των Συμβούλων Αν. Γκότση, Αθ. Ράντου, Ι. Ζόμπολα και Βασ. Καλατζή και της Παρέδρου Αγ. Σδράκα η προθεσμία για την κατάρτιση σχεδίων διαχείρισης σε επίπεδο ΠΛΑΠ αποτελεί ειδικότερη προθεσμία μεταφοράς της οδηγίας και, επομένως, μέχρι την εκπόνησή των σχεδίων αυτών είναι δυνατή η μεταφορά ύδατος από μία ΛΑΠ σε άλλη χωρίς την εκπόνηση και έγκριση των σχεδίων διαχείρισης των ΠΛΑΠ. Συνεπώς, οι ως άνω ρυθμίσεις των άρθρων 9 και 13 του ν. 3481/2006 δεν είναι αντίθετες με την οδηγία 2000/60/EK, εφόσον μάλιστα έχουν εκπονηθεί τα σχέδια των λεκανών απορροής (Αχελώου και Πηνειού) από και προς τις οποίες γίνεται η μεταφορά ύδατος.

14. Επειδή, περαιτέρω, η οδηγία 2000/60/EK δεν περιέχει διατάξεις σχετικές με τη μεταφορά ύδατος. Εντούτοις, κατά την έννοια του συνόλου των διατάξεων της οδηγίας, ερμηνευόμενες υπό το πνεύμα των διατάξεων της οδηγίας 85/337/EK του Συμβουλίου, της 27ης Ιουνίου 1985, “για την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον” (ΕΕ L 175), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 97/11/EK του Συμβουλίου, της 3ης Μαρτίου 1997 (ΕΕ L 73), και ειδικότερα του παραρτήματος ΙΙ, σημείο 10 περ. ζ' που αφορά «Φράγματα και λοιπές εγκαταστάσεις συγκράτησης ή μόνιμης ταμίευσης υδάτων (εφόσον δεν περιλαμβάνονται στο παράρτημα Ι)» και περ. ιγ' που αφορά «Έργα για την εκτροπή υδάτινων πόρων από μία υδρολογική λεκάνη σε άλλη, τα οποία δεν περιλαμβάνονται στο παράρτημα Ι», η μεταφορά ύδατος από μια ΠΛΑΠ σε γειτονική ΠΛΑΠ είναι ανεκτή όλως εξαιρετικώς για την κάλυψη αναγκών ύδρευσης, εφόσον η Διοίκηση κρίνει αιτιολογημένα και επί τη βάση της αναγκαίας επιστημονικής μελέτης, ότι η ΠΛΑΠ υποδοχής αδυνατεί να καλύψει τις ανάγκες ύδρευσης με τους δικούς της υδατικούς πόρους έστω και αν προς τούτο απαιτείται η εκτέλεση όλων των αναγκαίων έργων και η λήψη όλων των αναγκαίων μέτρων. Εν προκειμένω, όπως προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου, το επίδικο έργο μεταφοράς ύδατος από την ΠΛΑΠ της Δυτικής Στερεάς και σε αυτήν της Θεσσαλίας έχει σχεδιασθεί προκειμένου όχι μόνο να καλυφθούν οι ανάγκες ύδρευσης συγκεκριμένων αστικών συγκροτημάτων αλλά και να παραχθεί ενέργεια, να ενισχυθεί ο Πηνειός ποταμός και, κυρίως, να αρδευθεί η θεσσαλική πεδιάδα. Επισημαίνεται ότι δεν έχουν ληφθεί μέτρα για την αντιμετώπιση του προβλήματος ανεπάρκειας υδάτινων πόρων, δηλαδή έλεγχος γεωτρήσεων, μικρά έργα αξιοποίησης των υδάτων της Θεσσαλίας και προσαρμογή των καλλιεργειών στη νέα Κοινή Αγροτική Πολιτική, με εγκατάλειψη των υδροβόρων καλλιεργειών και αντικατάσταση των μεθόδων άρδευσης (στάγδην αντί τεχνητής βροχής) ώστε να μην σπαταλώνται πολύτιμοι υδάτινοι πόροι. Ενόψει αυτών καθίσταται σαφές ότι το επίδικο έργο δεν έχει σχεδιασθεί αποκλειστικά για την κάλυψη των αναγκών ύδρευσης των συγκεκριμένων αστικών συγκροτημάτων. Περαιτέρω, δεν προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου ότι έχουν εκτελεσθεί τα έργα εξυγίανσης του υδροφόρου ορίζοντα της Θεσσαλίας, ώστε να καταστεί δυνατή η κάλυψη των αναγκών ύδρευσης της περιοχής από ίδιους υδάτινους πόρους. Συνεπώς, οι ρυθμίσεις των άρθρων 9 και 13 του ν. 3481/2006 με τις οποίες επιτρέπεται η μεταφορά ύδατος από μια ΠΛΑΠ σε άλλη, όχι αποκλειστικά για την κάλυψη αναγκών ύδρευσης και χωρίς την εκτέλεση των αναγκαίων έργων

εξυγίανσης του υδροφόρου ορίζοντα, είναι αντίθετες με την οδηγία 2000/60/ΕΚ. Κατά την γνώμη όμως των Συμβούλων Αικ. Συγγούνα, Ν. Ρόζου, Ε. Δανδουλάκη, Χρ. Ράμμου, Αικ. Σακελλαροπούλου, Μ. Γκορτζολίδου και Αντ. Ντέμσια κατά την έννοια των ανωτέρω διατάξεων της οδηγίας απαγορεύεται απολύτως η μεταφορά ύδατος από μια ΠΛΑΠ σε γειτονική. Συνεπώς, οι ως άνω ρυθμίσεις των άρθρων 9 και 13 του ν. 3481/2006 είναι σε κάθε περίπτωση αντίθετες με την οδηγία 2000/60/ΕΚ.

15. Επειδή, περαιτέρω, όπως αναφέρεται στο προοίμιο της οδηγίας 2000/60/ΕΚ, η επιτυχία της εξαρτάται, μεταξύ άλλων, από την πληροφόρηση, τη διεξαγωγή διαβουλεύσεων και τη συμμετοχή του κοινού, συμπεριλαμβανομένων των χρηστών (παρ. 14). Ακόμη, αναφέρεται ότι για να εξασφαλισθεί η συμμετοχή του ευρύτερου κοινού, συμπεριλαμβανομένων των χρηστών ύδατος στη θέσπιση και ενημέρωση των σχεδίων διαχείρισης ΛΑΠ, είναι αναγκαίο να παρέχονται οι κατάλληλες πληροφορίες για τα προγραμματιζόμενα μέτρα και να υποβάλλονται εκθέσεις σχετικά με την πρόοδο της εφαρμογής τους, ενόψει της συμμετοχής του ευρύτερου κοινού πριν ληφθούν τελικές αποφάσεις για τα αναγκαία μέτρα (παρ. 46). Στο δε άρθρο 14 ορίζονται τα εξής: «1. Τα κράτη μέλη ενθαρρύνουν την ενεργό συμμετοχή όλων των ενδιαφερόμενων μερών στην υλοποίηση της παρούσας οδηγίας, ιδίως δε στην εκπόνηση, την αναθεώρηση και την ενημέρωση των σχεδίων διαχείρισης ΛΑΠ. Τα κράτη μέλη, για κάθε ΠΛΑΠ, δημοσιεύουν και θέτουν στη διάθεση του κοινού, συμπεριλαμβανομένων των χρηστών, για τη διατύπωση παρατηρήσεων: α) χρονοδιάγραμμα και πρόγραμμα εργασιών για την εκπόνηση του σχεδίου, συμπεριλαμβανομένης κατάστασης των ληπτέων μέτρων διαβουλεύσεων, τουλάχιστον τρία έτη πριν από την έναρξη της περιόδου στην οποία αναφέρεται το σχέδιο· β) ενδιάμεση επισκόπηση των σημαντικών ζητημάτων διαχείρισης των υδάτων που εντοπίστηκαν στη ΛΑΠ, τουλάχιστον δύο έτη πριν από την έναρξη της περιόδου στην οποία αναφέρεται το σχέδιο· γ) αντίγραφο του προσχεδίου διαχείρισης ΛΑΠ, τουλάχιστον ένα έτος πριν από την έναρξη της περιόδου στην οποία αναφέρεται το σχέδιο. Κατόπιν σχετικής αίτησης, παρέχεται πρόσβαση σε βοηθητικά έγγραφα και πληροφορίες που χρησιμοποιήθηκαν για την εκπόνηση του προσχεδίου διαχείρισης ΛΑΠ. 2. Τα κράτη μέλη παρέχουν προθεσμία τουλάχιστον έξι μηνών για την υποβολή γραπτών παρατηρήσεων σχετικά με τα εν λόγω έγγραφα, προκειμένου να υπάρξει δυνατότητα ενεργού συμμετοχής και διαβουλεύσεων. 3. Οι παράγραφοι 1 και 2 εφαρμόζονται εξίσου στα ενημερωμένα σχέδια διαχείρισης ΛΑΠ». Στην ίδια οδηγία δεν προβλέπεται διάταξη ανάλογη με το άρθρο 1 παρ. 5 της οδηγίας 85/337/ΕΟΚ, που ορίζει ότι εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής της τα νομοθετικά σχέδια. Επίσης, στην οδηγία 2000/60/ΕΚ δεν ορίζεται εάν τα σχέδια διαχείρισης εγκρίνονται με διοικητική ή νομοθετική διαδικασία, ούτε προβλέπεται για τις σχετικές με αυτά ρυθμίσεις κάποια προθεσμία ή άλλο χρονικό σημείο για την εφαρμογή τους διαφορετικό από την προθεσμία μεταφοράς της οδηγίας (22.12.2003). Συνεπώς, οι διατάξεις της οδηγίας αυτής που αφορούν στις διαδικασίες ενημέρωσης, διαβούλευσης και συμμετοχής του κοινού, εφαρμόζονται αδιακρίτως σε κάθε διαδικασία έγκρισης σχεδίου διαχείρισης υδάτων, ακόμη και πριν την έγκριση των ολοκληρωμένων σχεδίων διαχείρισης για την οποία προβλέπεται προθεσμία μέχρι το τέλος του 2009. Περαιτέρω, κατά την έννοια των ως άνω διατάξεων της οδηγίας, είναι

δυνατή η έγκριση σχεδίων διαχείρισης με νόμο, εφόσον προηγουμένως έχει τηρηθεί η προβλεπόμενη στην οδηγία διαδικασία διαβουλεύσεως ενώπιον της Διοικήσεως. Στην προκειμένη περίπτωση, δεν προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου ότι τηρήθηκε η προβλεπόμενη στην οδηγία διαδικασία διαβουλεύσεως ενώπιον της Διοικήσεως και, συνεπώς, οι ρυθμίσεις των άρθρων 9 και 13 του ν. 3481/2006 είναι αντίθετες με την οδηγία 2000/60/ΕΚ. Κατά την γνώμη όμως των Συμβούλων Αικ. Συγγούνα, Ν. Ρόζου, Αθ. Ράντου, Ελ. Δανδουλάκη, Χρ. Ράμμου, Ι. Μαντζουράνη, Αικ. Σακελλαροπούλου, Δ. Αλεξανδρή, Μ. Γκορτζολίδου, Ι. Γράβαρη, Ε. Αντωνόπουλου, Σπ. Μαρκάτη, Δ. Γρατσία, Αντ. Ντέμσια, Σπ. Παραμυθιώτη, Σπ. Χρυσικοπούλου και της Παρέδρου Β. Ραφτοπούλου κατά την έννοια των ως άνω διατάξεων της οδηγίας είναι δυνατή η έγκριση σχεδίων διαχείρισης με ειδική εθνική νομοθετική πράξη, μόνο εφόσον ακολουθηθεί η διαδικασία δημοσιότητας και ενημερώσεως των αρχών και του κοινού, θέτοντας υπόψη τους το περιεχόμενο της μελέτης και παρέχοντας τη δυνατότητα υποβολής αντιρρήσεων ή ενστάσεων τόσο ως προς την τυχόν υπόδειξη εναλλακτικών λύσεων, όσο και ως προς την διατύπωση προτάσεων σε σχέση με την θέση και τον τρόπο κατασκευής του έργου (Πρβλ. ΔΕΚ απόφαση της 16.9.1999 C-435/97, WWF και απόφαση της 19.9.2000, C-287/98, LINSTER). Εν προκειμένω, σύμφωνα με τους κρίσιμους εθνικούς κανόνες, δεν προβλέπεται στη διαδικασία ενώπιον του Ελληνικού Κοινοβουλίου στάδιο διαβουλεύσεως με το κοινό και, συνεπώς, οι ρυθμίσεις των άρθρων 9 και 13 του ν. 3481/2006 είναι αντίθετες με την οδηγία 2000/60/ΕΚ.

16. Επειδή, βάσει των ανωτέρω οι ρυθμίσεις των άρθρων 9 και 13 του ν. 3481/2006 με τις οποίες, για την κάλυψη των αναγκών που εκτίθενται στη σκέψη 14, μεταφέρονται ποσότητες ύδατος από τον ποταμό Αχελώο στον ποταμό Πηνειό, οι οποίοι ανήκουν σε διαφορετικές ΠΛΑΠ (στις ΠΛΑΠ της Δυτικής Στερεάς και Ηπείρου, ο Αχελώος και της Θεσσαλίας, ο Πηνειός), χωρίς προηγουμένως να έχουν εκπονηθεί τα σχέδια αυτών των ΠΛΑΠ και χωρίς να έχει τηρηθεί η προβλεπόμενη στην οδηγία διαδικασία διαβουλεύσεως, αντίκεινται στην οδηγία 2000/60/ΕΚ η οποία ίσχυε κατά τον κρίσιμο χρόνο.

17. Επειδή, όμως οι ανωτέρω κρίσεις του Δικαστηρίου δεν είναι απαλλαγμένες αμφιβολιών ως προς την έννοια των κρίσιμων εν προκειμένω διατάξεων της οδηγίας 2000/60/ΕΚ, πρέπει να διατυπωθούν προς το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 234 παράγραφος 3 της Συνθήκης, τα εξής προδικαστικά ερωτήματα: 1) «Με την διάταξη του άρθρου 13 παράγραφος 6 της οδηγίας 2000/60/ΕΚ “για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων” (ΕΕ L 327) τίθεται απλώς ένα απώτατο χρονικό όριο (22.12.2009) για την κατάρτιση των σχεδίων διαχείρισης υδάτινων πόρων ή θεσπίζεται μέχρι την ανωτέρω ημερομηνία ειδική προθεσμία μεταφοράς των σχετικών διατάξεων των άρθρων 3, 4, 5, 6, 9, 13 και 15 της ως άνω οδηγίας;». Σε περίπτωση που το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων κρίνει ότι με την ως άνω διάταξη της οδηγίας τίθεται απλώς ένα απώτατο χρονικό όριο για την κατάρτιση των σχεδίων διαχείρισης υδάτινων πόρων, θα πρέπει περαιτέρω να υποβληθεί το εξής προδικαστικό ερώτημα: 2) «Εθνική ρύθμιση, με την οποία επιτρέπεται η μεταφορά ύδατος από συγκεκριμένη Λεκάνη Απορροής Ποταμού (ΛΑΠ) σε άλλη ΛΑΠ, χωρίς να έχουν ακόμη εκπονηθεί τα σχέδια των Περιοχών Λεκά-

νης Απορροής Ποταμού (ΠΛΑΠ) εντός των οποίων βρίσκονται οι ΛΑΠ από και προς τις οποίες θα γίνει μεταφορά ύδατος, είναι σύμφωνη με τις διατάξεις των άρθρων 2, 3, 4, 5, 6, 9, 13 και 15 της οδηγίας 2000/60/ΕΚ, δεδομένου μάλιστα ότι σύμφωνα με το άρθρο 2 παράγραφος 15 της ως άνω οδηγίας βασική μονάδα διαχείρισης της ΛΑΠ είναι η ΠΛΑΠ στην οποία ανήκει;». Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στην προηγούμενη ερώτηση θα πρέπει περαιτέρω να υποβληθεί το εξής προδικαστικό ερώτημα: 3) «Κατά την έννοια των άρθρων 2, 3, 4, 5, 6, 9, 13 και 15 της οδηγίας 2000/60/ΕΚ επιτρέπεται η μεταφορά ύδατος από μια ΠΛΑΠ σε γειτονική ΠΛΑΠ; Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, ο σκοπός αυτής της μεταφοράς μπορεί να είναι μόνο η κάλυψη αναγκών ύδρευσης ή μπορεί επίσης να εξυπηρετούνται η άρδευση και η παραγωγή ενέργειας; Σε κάθε περίπτωση απαιτείται κατά την έννοια των ως άνω διατάξεων της οδηγίας, να έχει κριθεί αιτιολογημένα από τη Διοίκηση και επί τη βάση της αναγκαίας επιστημονικής μελέτης, ότι η ΠΛΑΠ υποδοχής αδυνατεί να καλύψει τις ανάγκες που έχει για ύδρευση, άρδευση κ.λ.π. με τους δικούς της υδάτινους πόρους;». Σε περίπτωση που το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων κρίνει ως προς το ερώτημα υπό στοιχείο 1) ότι με την διάταξη του άρθρου 13 παράγραφος 6 της οδηγίας 2000/60/ΕΚ δεν τίθεται απλώς ένα απώτατο χρονικό όριο (22.12.2009) για την κατάρτιση των σχεδίων διαχείρισης υδάτινων πόρων αλλά θεσπίζεται ειδική προθεσμία μεταφοράς των σχετικών διατάξεων των άρθρων 3, 4, 5, 6, 9, 13 και 15 της εν λόγω οδηγίας, θα πρέπει περαιτέρω να υποβληθεί το εξής προδικαστικό ερώτημα: 4) «Εθνική ρύθμιση, θεσπιζόμενη εντός της ανωτέρω ειδικής προθεσμίας μεταφοράς, με την οποία επιτρέπεται η μεταφορά ύδατος από συγκεκριμένη ΛΑΠ σε άλλη ΛΑΠ, χωρίς να έχουν ακόμη εκπονηθεί τα σχέδια των ΠΛΑΠ εντός των οποίων βρίσκονται οι ΛΑΠ από και προς τις οποίες θα γίνει μεταφορά ύδατος, θέτει άνευ ετέρου σε κίνδυνο το χρήσιμο αποτέλεσμα της εν λόγω οδηγίας ή πρέπει για να εκτιμηθεί το ζήτημα αν τίθεται σε κίνδυνο το χρήσιμο αποτέλεσμα της οδηγίας να ληφθούν υπ' όψη κριτήρια όπως η κλίμακα των προβλεπόμενων επεμβάσεων και οι σκοποί της μεταφοράς ύδατος;». Τέλος, θα πρέπει να υποβληθεί το εξής προδικαστικό ερώτημα: 5) «Νομοθετική ρύθμιση, η οποία θεσπίζεται από εθνικό κοινοβούλιο και με την οποία εγκρίνονται σχέδια διαχείρισης ΛΑΠ χωρίς να προβλέπεται, από τους κρίσιμους εθνικούς κανόνες, στάδιο διαβουλεύσεως με το κοινό στη διαδικασία ενώπιον του εθνικού κοινοβουλίου και χωρίς να προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου ότι τηρήθηκε η προβλεπόμενη στην οδηγία διαδικασία διαβουλεύσεως ενώπιον της Διοικήσεως, είναι σύμφωνη με τις ρυθμίσεις των άρθρων 13, 14 και 15 της οδηγίας 2000/60/ΕΚ που αφορούν στις διαδικασίες ενημέρωσης, διαβούλευσης και συμμετοχής του κοινού;».

18. Επειδή, εξάλλου, η οδηγία 85/337/ΕΟΚ, αφορά, όπως ορίζει το άρθρο 1, παράγραφος 1, στην εκτίμηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον των σχεδίων δημόσιων και ιδιωτικών έργων που ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον. Κατά το άρθρο 1, παράγραφος 2, της οδηγίας, ως σχέδιο νοείται: «- η υλοποίηση κατασκευαστικών εργασιών ή άλλων εγκαταστάσεων ή έργων, - άλλες επεμβάσεις στο φυσικό περιβάλλον ή το τοπίο, στις οποίες περιλαμβάνονται και οι επεμβάσεις που αφορούν τη εκμετάλλευση των πόρων του εδάφους». Το άρθρο 1, παράγραφος 5, της οδηγίας ορίζει ότι η οδηγία αυτή «δεν εφαρμόζεται

στα σχέδια που εγκρίνονται καταλεπτώς με ειδική εθνική νομοθετική πράξη, καθότι οι στόχοι που επιδιώκονται με την παρούσα οδηγία, συμπεριλαμβανομένης και της επιδιωκόμενης παροχής πληροφοριών, επιτυγχάνονται μέσω της νομοθετικής διαδικασίας». Κατά το άρθρο 2, παράγραφος 1, της οδηγίας: «Τα κράτη μέλη θεσπίζουν τις απαραίτητες διατάξεις ώστε τα σχέδια που, ιδίως, λόγω της φύσης, του μεγέθους ή της θέσης τους μπορούν να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον να υποβάλλονται σε εκτίμηση όσον αφορά τις επιπτώσεις τους πριν δοθεί η άδεια. Αυτά τα σχέδια καθορίζονται στο άρθρο 4». Το άρθρο 4 παρ. 1 της οδηγίας θέτει την αρχή ότι τα σχέδια τα οποία υπάγονται στις κατηγορίες που απαριθμούνται στο παράρτημα I υποβάλλονται σε εκτίμηση, σύμφωνα με τα άρθρα 5 έως 10. Στο παράρτημα I, σημείο 12 περ. α', περιλαμβάνονται τα σχέδια που αφορούν «Έργα για την εκτροπή υδάτινων πόρων από μια υδρολογική λεκάνη σε άλλη όταν η εκτροπή αυτή αποσκοπεί στην πρόληψη ενδεχόμενης λειψυδρίας και όπου ο όγκος του εκτρεπομένου ύδατος υπερβαίνει τα 100.000.000 κ.μ. ετησίως», ενώ στο σημείο 15 περιλαμβάνονται τα σχέδια που αφορούν «Φράγματα και άλλες εγκαταστάσεις προοριζόμενες για τη συγκράτηση ή τη μόνιμη αποθήκευση υδάτων, όπου ο όγκος της νέας ή της πρόσθετης ποσότητας του συγκρατούμενου ή ταμιευομένου ύδατος υπερβαίνει τα 10.000.000 κ.μ.». Εξάλλου το άρθρο 4 παρ. 2 της οδηγίας ορίζει ότι «για τα έργα που απαριθμούνται στο παράρτημα II, τα κράτη μέλη αποφασίζουν βάσει: α) κατά περίπτωση ή β) κατωτάτων κριτηρίων που καθορίζει το κράτος μέλος, κατά πόσο το έργο θα υποβληθεί σε εκτίμηση σύμφωνα με τα άρθρα 5 έως 10». Μεταξύ των έργων που απαριθμούνται στο παράρτημα II, περιλαμβάνονται τα «Φράγματα και λοιπές εγκαταστάσεις συγκράτησης ή μόνιμης ταμίευσης υδάτων (εφόσον δεν περιλαμβάνονται στο παράρτημα I)» (σημείο 10, περ. ζ') και τα «Έργα για την εκτροπή υδάτινων πόρων από μία υδρολογική λεκάνη σε άλλη, τα οποία δεν περιλαμβάνονται στο παράρτημα I» (σημείο 10, περ. ιγ'). Το άρθρο 5 της οδηγίας ορίζει το ελάχιστο όριο πληροφοριών που πρέπει να παρέχει ο κύριος του έργου. Το άρθρο 6 επιβάλλει στα κράτη μέλη να λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα ώστε οι αρχές και το κοινό να ενημερώνονται και να μπορούν να εκφράζουν την άποψή τους πριν την έναρξη του οικείου σχεδίου. Το άρθρο 8 επιβάλλει στις αρμόδιες αρχές να λαμβάνουν υπόψη τις πληροφορίες που συλλέγονται σύμφωνα με τα άρθρα 5 και 6, ενώ το άρθρο 9 επιβάλλει την υποχρέωση των αρμόδιων αρχών να ενημερώνουν το κοινό περί της αποφάσεως που ελήφθη και περί των όρων οι οποίοι ενδεχομένως προβλέπονται γι' αυτήν. Ειδικότερα, το άρθρο 5, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας ορίζει τα εξής: «1. Στην περίπτωση των σχεδίων που, κατ' εφαρμογή του άρθρου 4, πρέπει να υποβάλλονται σε εκτίμηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον, σύμφωνα με τα άρθρα 5 έως 10, τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα ώστε ο κύριος του έργου να παρέχει, υπό την κατάλληλη μορφή, τις πληροφορίες που καθορίζονται στο παράρτημα III, στο μέτρο που: α) τα κράτη μέλη κρίνουν ότι οι πληροφορίες αυτές ανταποκρίνονται σε ένα δεδομένο στάδιο της διαδικασίας για άδεια [χορηγήσεως αδειας] και στα ειδικά χαρακτηριστικά ενός συγκεκριμένου σχεδίου ή ενός τύπου σχεδίου και των στοιχείων του περιβάλλοντος που ενδέχεται να θιγούν· β) τα κράτη μέλη κρίνουν ότι μπορούν εύλογα να απαιτήσουν από τον κύριο του έργου να συλλέξει τα στοιχεία, λαμβάνοντας, μεταξύ άλλων, υπόψη τις υπάρχουσες γνώσεις και μεθόδους εκτίμησης. 2. Οι πληροφορίες τις οποίες παρέχει ο κύριος του έργου, σύμφωνα με την παρά-

γραφο 1, πρέπει να περιλαμβάνουν τουλάχιστον: - περιγραφή του σχεδίου ως προς τη θέση, τον σχεδιασμό και το μέγεθός του, - περιγραφή των μέτρων που μελετώνται προκειμένου να αποφευχθούν, να μειωθούν και, αν είναι δυνατό, να αντιμετωπισθούν οι σημαντικότερες δυσμενείς επιπτώσεις, - τα απαραίτητα στοιχεία για την εξακρίβωση και την εκτίμηση των σημαντικών επιπτώσεων που το σχέδιο προβλέπεται ότι θα έχει στο περιβάλλον, - μία μη τεχνική περίληψη των πληροφοριών που αναφέρονται στην πρώτη, δεύτερη και τρίτη περίπτωση.» Το παράρτημα ΙΙΙ της οδηγίας απαριθμεί τις πληροφορίες τις οποίες πρέπει να γνωστοποιεί ο κύριος του έργου. Οι πληροφορίες αυτές συνίστανται, μεταξύ άλλων, σε περιγραφή του σχεδίου (σημείο 1), σε σκιαγράφιση των κυριότερων εναλλακτικών λύσεων που εξετάστηκαν και σε υπόδειξη των λόγων της τελικής επιλογής (σημείο 2), σε περιγραφή των στοιχείων του περιβάλλοντος που ενδέχεται να θιγούν σημαντικά και σε περιγραφή των σημαντικών συνεπειών που ενδέχεται να έχει το σχέδιο (σημεία 3 και 4), καθώς και σε περιγραφή των μέτρων των οποίων εξετάζεται η λήψη για να αποφευχθούν, να μειωθούν και, αν είναι δυνατό, να αντισταθμιστούν οι σημαντικές δυσμενείς επιπτώσεις του σχεδίου στο περιβάλλον (σημείο 5). Κατά το άρθρο 6, παράγραφος 2, της οδηγίας: «Τα κράτη μέλη φροντίζουν ώστε: - να τίθεται στα διάθεση του κοινού κάθε αίτηση άδειας, καθώς και οι πληροφορίες που συγκεντρώνονται δυνάμει του άρθρου 5, - να δίνεται στο ενδιαφερόμενο κοινό η δυνατότητα να εκφράσει τη γνώμη του πριν αρχίσει το σχέδιο.» Περαιτέρω, με την οδηγία 2003/35/ΕΚ προσαρμόστηκε η ανωτέρω κοινοτική νομοθεσία στην από 25 Ιουνίου 1998 Σύμβαση για την Πρόσβαση στην Πληροφορία, τη Συμμετοχή του Κοινού στη Λήψη Αποφάσεων και την Πρόσβαση στη Δικαιοσύνη (Σύμβαση του Άαρχους), η οποία δεσμεύει και την Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Εξάλλου, οι ανωτέρω ρυθμίσεις έχουν ενσωματωθεί στο ελληνικό δίκαιο με τις α) ΚΥΑ 69269/5387/1990 (ΦΕΚ Β-678/25.10.1990) και ΚΥΑ 75308/5512/1990 (ΦΕΚ Β-691/2.11.1990), αναφορικά με την οδηγία 85/337/ΕΟΚ, β) ΚΥΑ Η.Π.15393/2332/2002 (ΦΕΚ Β-1022/5.8.2002), αναφορικά με την οδηγία 96/61/ΕΚ και γ) ΚΥΑ Η.Π.37111/2021/2003 (ΦΕΚ Β-1391/29.9.2003), αναφορικά με τις οδηγίες 96/61/ΕΚ και 2003/35/ΕΚ.

19. Επειδή, με την υπό κρίση αίτηση προβάλλεται ότι η προσβαλλόμενη πράξη είναι ακυρωτέα, διότι στηρίζεται στη διάταξη του άρθρου 13 παρ. 3 ν. 3481/2006, η οποία αντίκειται στις διατάξεις της οδηγίας 85/337/ΕΟΚ, καθώς δεν ακολουθήθηκαν οι απαιτούμενες από την ως άνω οδηγία διατυπώσεις δημοσιότητας και ενημέρωσης του κοινού και των αρχών.

20. Επειδή, στην προκειμένη περίπτωση, κατά τη συζήτηση στη Βουλή, ενόψει της ψηφίσεως των επίδικων άρθρων του ν. 3481/2006, ετέθη υπ' όψιν των βουλευτών η ΜΠΕ, η οποία είχε αποτελέσει αντικείμενο έγκρισης κατά τη διοικητική διαδικασία που κατέληξε στην έκδοση της ακυρωθείσας με την 1688/2005 απόφαση της Ολομελείας του Συμβουλίου της Επικρατείας, ΚΥΑ 131957/19-3-2003. Στην ως άνω ΜΠΕ περιείχοντο όλα τα αναγκαία στοιχεία κατά τα αναφερόμενα στην προηγούμενη σκέψη. Περαιτέρω, σύμφωνα με τη ρητή διατύπωση του ίδιου του άρθρου 13 παρ. 3 ν. 3481/2006 έχουν τηρηθεί όλες οι προβλεπόμενες διαδικασίες, εννοώντας προφανώς ότι έχουν τηρηθεί και οι προβλεπόμενες από την οδηγία 85/337/ΕΟΚ διαδικασίες. Όπως όμως προκύπτει από τα στοιχεία του φακέ-

λου, έχουν γίνει δημοσιεύσεις στις εφημερίδες το έτος 2003 μόνο για την ως άνω ΚΥΑ, η οποία ακυρώθηκε, κατά τα προεκτεθέντα, με την υπ' αριθμ. 1688/2005 απόφαση της Ολομελείας του Δικαστηρίου. Νέες διαδικασίες δημοσιότητας κατά τη διάρκεια ψήφισης του νόμου δεν έλαβαν χώρα.

21. Επειδή, προκειμένου να απαντηθεί ο προβαλλόμενος στη σκέψη 19 λόγος ακυρώσεως είναι αναγκαία η ερμηνεία των κρισίων εν προκειμένω διατάξεων της οδηγίας 85/337/ΕΟΚ, θα πρέπει να διατυπωθεί προς το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 234 παράγραφος 3 της Συνθήκης, το εξής προδικαστικό ερώτημα: «Κατά την έννοια της οδηγίας 85/337/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 27ης Ιουνίου 1985, "για την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον" (ΕΕ L 175), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 97/11/ΕΚ του Συμβουλίου, της 3ης Μαρτίου 1997 (ΕΕ L 73), ΜΠΕ που αφορά την κατασκευή φραγμάτων και την μεταφορά ύδατος και που εισήχθη προς έγκριση ενώπιον του εθνικού κοινοβουλίου μετά από την δικαστική ακύρωση της πράξεως με την οποία είχε ήδη εγκριθεί και για την οποία είχε ήδη τηρηθεί η διαδικασία δημοσιότητας, χωρίς να τηρηθεί εκ νέου η διαδικασία αυτή, καλύπτει τις απαιτήσεις των διατάξεων των άρθρων 1, 2, 5, 6, 8 και 9 της ως άνω οδηγίας για ενημέρωση και συμμετοχή του κοινού;»

22. Επειδή, στην οδηγία 2001/42/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Ιουνίου 2001, «σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων» (ΕΕ L 197) ορίζεται ότι: «Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας: α) ως "σχέδια και προγράμματα" νοούνται τα σχέδια και προγράμματα, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που συγχρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, καθώς και οι τροποποιήσεις τους: - που εκπονούνται ή/και εγκρίνονται από μια αρχή σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο ή που εκπονούνται από μια αρχή προκειμένου να εγκριθούν, μέσω νομοθετικής διαδικασίας, από το Κοινοβούλιο ή την Κυβέρνηση, και - που απαιτούνται βάσει νομοθετικών, κανονιστικών ή διοικητικών διατάξεων, β) ως "εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων" νοείται η εκπόνηση περιβαλλοντικής μελέτης, η διεξαγωγή διαβουλεύσεων, η συνεκτίμηση της περιβαλλοντικής μελέτης και των αποτελεσμάτων των διαβουλεύσεων κατά τη λήψη αποφάσεων καθώς και η παροχή πληροφοριών σχετικά με την απόφαση, σύμφωνα με τα άρθρα 4 έως 9, γ) ως "περιβαλλοντική μελέτη" νοείται το τμήμα του συνόλου των εγγράφων του σχεδίου ή προγράμματος, το οποίο περιέχει τις πληροφορίες που απαιτούνται βάσει του άρθρου 5 και του παραρτήματος I, δ) ως "κοινό" νοούνται ένα ή περισσότερα φυσικά ή νομικά πρόσωπα και, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία ή πρακτική, οι ενώσεις, οργανώσεις ή ομάδες τους» (άρθρο 2). (Ακολουθεί παράθεση διατάξεων των άρθρων 3, 4, 5, 8 και 13 της ανωτέρω Οδηγίας). Περαιτέρω, στο προοίμιο της ίδιας οδηγίας ορίζεται ότι όταν η υποχρέωση διεξαγωγής εκτίμησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων απορρέει ταυτοχρόνως από την εν λόγω οδηγία και από άλλες σχετικές διατάξεις της κοινοτικής νομοθεσίας, όπως, μεταξύ άλλων η οδηγία 2000/60/ΕΚ, για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων, προκειμένου να αποφευχθεί η επανάληψη της εκτίμησης, τα κράτη μέλη μπορούν να θεσπίζουν συντονισμένες ή κοινές διαδικασίες οι οποίες πληρούν τις απαιτήσεις της σχετικής κοινοτικής

νομοθεσίας. Εξάλλου, στο προοίμιο ορίζεται ρητά ότι η εν λόγω οδηγία είναι διαδικαστικής φύσεως και οι απαιτήσεις της θα πρέπει είτε να ενταχθούν σε υφιστάμενες διαδικασίες στα κράτη μέλη είτε να ενσωματωθούν σε διαδικασίες που θεσπίζονται συγκεκριμένα για το σκοπό αυτό. Προκειμένου, δε, να αποφεύγονται οι αλληλοεπικαλύψεις εκτιμήσεων, τα κράτη μέλη θα πρέπει να λάβουν υπόψη τους, ενδεχομένως, το γεγονός ότι οι εκτιμήσεις θα πραγματοποιούνται σε διάφορα επίπεδα ενός ιεραρχημένου συνόλου σχεδίων και προγραμμάτων. Περαιτέρω, στο άρθρο 11 της οδηγίας ορίζεται ότι η εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων, η οποία διεξάγεται βάσει της παρούσας οδηγίας, δεν θίγει οποιεσδήποτε απαιτήσεις της οδηγίας 85/337/ΕΟΚ, ούτε οποιεσδήποτε άλλες απαιτήσεις του κοινοτικού δικαίου. Επίσης, ορίζεται ότι όσον αφορά σχέδια και προγράμματα, για τα οποία η υποχρέωση διεξαγωγής εκτίμησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων απορρέει ταυτοχρόνως από την παρούσα οδηγία και από άλλες διατάξεις της κοινοτικής νομοθεσίας, τα κράτη μέλη μπορούν να θεσπίζουν συντονισμένες ή κοινές διαδικασίες, οι οποίες πληρούν τις απαιτήσεις της σχετικής κοινοτικής νομοθεσίας, προκειμένου, μεταξύ άλλων, να αποφεύγεται η επανάληψη των εκτιμήσεων. Περαιτέρω, στο άρθρο 5 παρ. 1 της ως άνω οδηγίας, ορίζεται ότι στη σχετική περιβαλλοντική μελέτη εντοπίζονται, περιγράφονται και αξιολογούνται οι ενδεχόμενες σημαντικές επιπτώσεις που θα έχει στο περιβάλλον η εφαρμογή του σχεδίου ή προγράμματος, καθώς και λογικές εναλλακτικές δυνατότητες λαμβανομένων υπόψη των στόχων και του γεωγραφικού πεδίου εφαρμογής του σχεδίου ή του προγράμματος. Τέλος, στο Παράρτημα Ι της οδηγίας ορίζονται αναλυτικά οι πληροφορίες που πρέπει να περιλαμβάνονται στη σχετική μελέτη, ως εξής: «... α) η περιγραφή σε γενικές γραμμές του περιεχομένου, των κύριων στόχων του σχεδίου ή προγράμματος και της σχέσης με άλλα σχετικά σχέδια και προγράμματα, β) οι σχετικές πτυχές της τρέχουσας κατάστασης του περιβάλλοντος και η βάση αυτής πιθανή εξέλιξη εάν δεν εφαρμοστεί το σχέδιο ή πρόγραμμα, γ) τα περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά των περιοχών που ενδέχεται να επηρεαστούν σημαντικά, δ) τα τυχόν υφιστάμενα περιβαλλοντικά προβλήματα που αφορούν το σχέδιο ή πρόγραμμα συμπεριλαμβανομένων, κατά κύριο λόγο, εκείνων που αφορούν περιοχές ιδιαίτερης περιβαλλοντικής σημασίας, όπως περιοχές που χαρακτηρίζονται σύμφωνα με τις οδηγίες 79/409/ΕΟΚ και 92/43/ΕΟΚ, ε) οι στόχοι περιβαλλοντικής προστασίας που έχουν τεθεί σε διεθνές ή κοινοτικό επίπεδο ή σε επίπεδο κρατών μελών, οι οποίοι αφορούν το σχέδιο ή πρόγραμμα, και ο τρόπος με τον οποίο οι στόχοι αυτοί καθώς και τα περιβαλλοντικά ζητήματα έχουν ληφθεί υπόψη κατά την προετοιμασία του, στ) οι ενδεχόμενες σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον (στις οποίες πρέπει να συμπεριλαμβάνονται οι δευτερογενείς, σωρευτικές, συνεργειακές, βραχυ-, μεσο- και μακροπρόθεσμες, μόνιμες και προσωρινές, θετικές και αρνητικές επιπτώσεις), συμπεριλαμβανομένων θεμάτων όπως η βιοποικιλότητα, ο πληθυσμός, η υγεία των ανθρώπων, η πανίδα, η χλωρίδα, το έδαφος, τα ύδατα, ο αέρας, οι κλιματικοί παράγοντες, τα υλικά περιουσιακά στοιχεία, η πολιτιστική κληρονομιά συμπεριλαμβανομένης της αρχιτεκτονικής και αρχαιολογικής κληρονομιάς, το τοπίο και οι σχέσεις μεταξύ των ανωτέρω παραγόντων, ζ) τα προβλεπόμενα μέτρα για την πρόληψη, τον περιορισμό και την, κατά το δυνατόν, εξουδετέρωση οποιωνδήποτε σημαντικών δυσμενών επιπτώσεων στο περιβάλλον από την εφαρμογή του σχεδίου ή προγράμματος, η) η παρουσίαση σε γενι-

κές γραμμές των λόγων για τους οποίους επελέγησαν οι εξετασθείσες εναλλακτικές δυνατότητες και η περιγραφή του τρόπου διενέργειας της εκτίμησης, με μνεία των τυχόν δυσκολιών (όπως τεχνικά ελαττώματα ή έλλειψη τεχνογνωσίας) που προέκυψαν κατά τη συγκέντρωση των απαιτούμενων πληροφοριών, θ) περιγραφή των προβλεπόμενων μέτρων σχετικά με τον έλεγχο σύμφωνα με το άρθρο 10, ι) μια μη τεχνική περίληψη των πληροφοριών που παρέχονται βάσει των ανωτέρω θεμάτων».

23. Επειδή, περαιτέρω, η οδηγία 2000/60/ΕΚ περιέχει σε διάφορες διατάξεις της την υποχρέωση για αξιολόγηση των επιπτώσεων του σχεδίου στο περιβάλλον. Ειδικότερα, στο άρθρο 4 της οδηγίας ορίζονται οι περιβαλλοντικοί στόχοι, στο παράρτημα II, όπου καθορίζονται οι τεχνικές προδιαγραφές του σχεδίου, γίνεται αναφορά στην αξιολόγηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον, ενώ στο άρθρο 6 προβλέπεται το Μητρώο προστατευομένων περιοχών, που κείνται στο εσωτερικό κάθε ΠΛΑΠ, οι οποίες έχουν χαρακτηριστεί ως χρήζουσες ειδικής προστασίας βάσει ειδικών διατάξεων της κοινοτικής νομοθεσίας για την προστασία των επιφανειακών και υπόγειων υδάτων τους ή για τη διατήρηση των οικοτόπων και των ειδών που εξαρτώνται άμεσα από το νερό, σύμφωνα με το παράρτημα IV. Εξάλλου, στο άρθρο 5 προβλέπεται ότι για κάθε ΛΑΠ πραγματοποιείται ανάλυση των χαρακτηριστικών της και επισκόπηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των ανθρώπινων δραστηριοτήτων επί των υδάτων. Τέλος, στο Παράρτημα VII της οδηγίας ρυθμίζεται αναλυτικά το περιεχόμενο των σχεδίων διαχείρισης ΛΑΠ ως εξής: «Α. Τα σχέδια διαχείρισης ΛΑΠ καλύπτουν τα ακόλουθα στοιχεία: 1. Γενική περιγραφή των χαρακτηριστικών της ΠΛΑΠ, η οποία απαιτείται σύμφωνα με το άρθρο 5 και το παράρτημα II. Η περιγραφή αυτή περιλαμβάνει: 1.1. ... 1.2. .... 2. Περίληψη των σημαντικών πιέσεων και επιπτώσεων που ασκούν οι ανθρώπινες δραστηριότητες για την κατάσταση των επιφανειακών και των υπόγειων υδάτων, συμπεριλαμβανομένων: - ενός υπολογισμού της ρύπανσης από σημειακές πηγές, - ενός υπολογισμού της ρύπανσης από διάχυτες πηγές, συμπεριλαμβανομένης μιας περίληψης της χρήσης της γης, - ενός υπολογισμού των πιέσεων που ασκούνται στην ποσοτική κατάσταση του νερού, συμπεριλαμβανομένης της υδροληψίας, - μιας ανάλυσης άλλων επιπτώσεων των ανθρώπινων δραστηριοτήτων για την κατάσταση του νερού. 3. Προσδιορισμό και χαρτογράφηση των προστατευόμενων περιοχών, όπως απαιτείται σύμφωνα με το άρθρο 6 και το παράρτημα IV. 4. Χάρτη των δικτύων παρακολούθησης που συγκροτούνται για τους σκοπούς του άρθρου 8 και του παραρτήματος V και παρουσίαση, υπό μορφή χάρτη, των αποτελεσμάτων των προγραμμαμάτων παρακολούθησης που εφαρμόζονται δυνάμει των διατάξεων αυτών για την κατάσταση: 4.1. Των επιφανειακών υδάτων (οικολογική και χημική). 4.2. Των υπόγειων υδάτων (χημική και ποσοτική). 4.3. Των προστατευόμενων περιοχών. 5. Κατάλογο των περιβαλλοντικών στόχων που καθορίζονται δυνάμει του άρθρου 4 για τα επιφανειακά ύδατα, τα υπόγεια ύδατα και τις προστατευόμενες περιοχές, συμπεριλαμβανομένων, ιδίως των περιστάσεων κατά τις οποίες εφαρμόσθηκε το άρθρο 4, παράγραφοι 4, 5, 6 και 7 καθώς και των σχετικών πληροφοριών που απαιτούνται δυνάμει του άρθρου αυτού. 6. Περίληψη της οικονομικής ανάλυσης της χρήσης ύδατος, όπως απαιτείται σύμφωνα με το άρθρο 5 και το παράρτημα III. 7. Περίληψη του ή των προγραμμάτων μέτρων που θεσπίζονται δυνάμει του άρθρου 11,

συμπεριλαμβανομένων των τρόπων με τους οποίους θα επιτευχθούν οι στόχοι που καθορίζονται δυνάμει του άρθρου 4. 7.1.... 7.2 ... 7.3. .... 7.4. ... 7.5. ... 7.6. ... 7.7. .... 7.8. .... 7.9. ... 7.10. Λεπτομέρειες των συμπληρωματικών μέτρων που κρίνονται αναγκαία για να τηρηθούν οι καθοριζόμενοι περιβαλλοντικοί στόχοι. 7.11. Λεπτομέρειες των μέτρων που λαμβάνονται για να αποφευχθεί η αύξηση της ρύπανσης των θαλάσσιων υδάτων σύμφωνα με το άρθρο 11 παράγραφος 6. 8. Μητρώο των τυχόν λεπτομερέστερων προγραμμάτων και σχεδίων διαχείρισης για την ΠΛΑΠ, τα οποία αφορούν ιδίως υπολεκάνες, τομείς, θέματα ή τύπους υδάτων, καθώς και περίληψη του περιεχομένου τους. 9. Περίληψη των μέτρων που λαμβάνονται για την πληροφόρηση του κοινού και τη διαβούλευση, των αποτελεσμάτων τους και των συνακόλουθων τροποποιήσεων των σχεδίων. 10. Κατάλογο των αρμόδιων αρχών σύμφωνα με το παράρτημα I. 11. Τα σημεία επαφής και τις διαδικασίες για την προμήθεια των εγγράφων που χρησίμευσαν ως υπόβαθρο και των στοιχείων που αναφέρονται στο άρθρο 14 παράγραφος 1, ιδίως δε λεπτομέρειες των μέτρων ελέγχου που θεσπίζονται σύμφωνα με το άρθρο 11 παράγραφος 3 στοιχεία ζ) και θ), καθώς και των πραγματικών δεδομένων παρακολούθησης που συλλέγονται σύμφωνα με το άρθρο 8 και το παράρτημα V».

24. Επειδή, εξάλλου, από το άρθρο 5 παρ. 2 και το παράρτημα III της οδηγίας 85/337/ΕΟΚ προκύπτει ότι οι πληροφορίες που πρέπει να παρέχει ο κύριος του έργου περιλαμβάνουν τουλάχιστον περιγραφή του σχεδίου, περιέχουσα στοιχεία σχετικά με τον τόπο πραγματοποιήσεώς του, τη σύλληψή του και το μέγεθός του, περιγραφή των μέτρων που μελετώνται προκειμένου να αποφευχθούν και να μειωθούν και, αν είναι δυνατό, να αντιμετωπισθούν οι σημαντικότερες επιπτώσεις, καθώς και τα απαραίτητα στοιχεία για την εξακρίβωση και την εκτίμηση των σημαντικών επιπτώσεων που ενδέχεται να έχει το σχέδιο στο περιβάλλον.

25. Επειδή, προβάλλεται ότι η προσβαλλόμενη πράξη είναι ακυρωτέα διότι η διάταξη του άρθρου 13 ν. 3481/2006, βάσει της οποίας εκδόθηκε, παραβιάζει ευθέως την Οδηγία 2001/42/ΕΚ, καθ' όσον, παρότι πρόκειται για σχέδιο και έργο που αφορά τους τομείς της γεωργίας, ενέργειας και διαχείρισης υδάτινων πόρων, και θίγει περιοχές που περιλαμβάνονται στο δίκτυο NATURA (Ασπροπόταμος, Κοιλάδα Αχελώου, Λιμνοθάλασσα Μεσολογγίου-Αιτωλικού κλπ.), δεν προηγήθηκε της νομοθετικής εγκρίσεώς του η στρατηγική περιβαλλοντική εκτίμηση των επιπτώσεών του.

26. Επειδή, εν πρώτοις, τίθεται το ζήτημα εάν οι ανωτέρω διατάξεις της οδηγίας 2001/42/ΕΚ είχαν άμεση ισχύ κατά το χρόνο δημοσίευσης (και ισχύος) του ν. 3481/2006 (2.8.2006), ενόψει του ότι σύμφωνα με το άρθρο 13 της οδηγίας η Ελλάδα όφειλε να θεσπίσει τις αναγκαίες νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις για να συμμορφωθεί με την εν λόγω οδηγία πριν από τις 21 Ιουλίου 2004, αλλά τελικώς οι διατάξεις αυτές θεσπίστηκαν στις 5.9.2006 με την 107017/28-8-2006 κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Οικονομίας και Οικονομικών (ΦΕΚ Β-1225/5.9.2006), μετά την άσκηση προσφυγής κατά το άρθρο 226 ΣυνθΕΚ της Επιτροπής κατά της Ελ-

λάδας ενώπιον του ΔΕΚ για τη μη ενσωμάτωση της οδηγίας 2001/42/ΕΚ (υπόθεση C-68/06).

27. Επειδή, κατά την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, οι αρχές κράτους μέλους, το οποίο δεν θέσπισε εντός της ταχθείσης με την οδηγία προθεσμίας τις αναγκαίες ρυθμίσεις για τη μεταφορά της οδηγίας αυτής στην εσωτερική έννομη τάξη, δεν μπορούν να αντιτάξουν στους ιδιώτες τη μη εκπλήρωση, από το εν λόγω κράτος μέλος, των υποχρεώσεων που του επιβάλλει η οδηγία. Για το λόγο αυτόν, διατάξεις οδηγίας, οι οποίες είναι ανεπιφύλακτες και επαρκώς σαφείς, μπορούν, παρά τη μη εμπρόθεσμη μεταφορά της οδηγίας στην εσωτερική έννομη τάξη ορισμένου κράτους μέλους, να τύχουν επικλήσεως έναντι των αρχών του τελευταίου τούτου κράτους από κάθε ιδιώτη που επιδιώκει, δια της επικλήσεως αυτής, είτε να ασκήσει δικαίωμα που θεσπίζει υπέρ αυτού η οδηγία είτε να μην εφαρμοσθεί εθνική διάταξη αντίθετη προς την οδηγία (βλ. ΣτΕ 3995/2003 και ΔΕΚ απόφαση της 19.1.1982, C-8/81, Becker, απόφαση της 22.6.1989, C-103/88, Fratelli Constanzo, απόφαση της 12.7.1990, C-188/89, Foster, απόφαση της 25.5.1993, C-193/91, Mohsche, απόφαση της 26.9.2000, C-134/99, IGI, απόφαση της 18.10.2001, C-441/99, Gharehveran κ.ά.). Στην προκειμένη περίπτωση το άρθρο 3 της οδηγίας θεσπίζει σαφή υποχρέωση των κρατών μελών για την πραγματοποίηση εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων για σχέδια και προγράμματα, που αναφέρονται στις παραγράφους 2 έως 4 του ίδιου άρθρου και τα οποία ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον. Εξάλλου, στο άρθρο 4 παρ. 1 ορίζεται ότι η εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων πραγματοποιείται κατά την εκπόνηση του σχεδίου ή προγράμματος και πριν από την έγκρισή του ή την έναρξη της σχετικής νομοθετικής διαδικασίας. Περαιτέρω, το άρθρο 5, σε συνδυασμό με το παράρτημα I, καθορίζει το περιεχόμενο της εκτιμήσεως. Επίσης το άρθρο 8 επιβάλλει στις οικείες εθνικές αρχές την υποχρέωση να λαμβάνουν υπόψη, κατά την προετοιμασία και πριν από την έγκριση του σχεδίου ή προγράμματος, ή την έναρξη της σχετικής νομοθετικής διαδικασίας, την περιβαλλοντική μελέτη που εκπονείται σύμφωνα με το άρθρο 5, τις γνώμες που εκφράζονται σύμφωνα με το άρθρο 6 και τα αποτελέσματα, ενδεχομένως, των διεξαγόμενων σύμφωνα με το άρθρο 7 διασυνοριακών διαβουλεύσεων. Ανεξάρτητα από τις λεπτομέρειές τους, οι εν λόγω διατάξεις επιβάλλουν επομένως στις αρμόδιες εθνικές αρχές, όσον αφορά τα σχέδια ή προγράμματα που αναφέρονται ρητά σ' αυτές, την υποχρέωση να προβαίνουν σε εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων και, ως εκ τούτου, έχουν άμεσο αποτέλεσμα μετά την παρέλευση της προθεσμίας μεταφοράς της οδηγίας, κατά τα ανωτέρω (πρβλ. ΔΕΚ απόφαση της 11.8.1995, C-431/92, Επιτροπή κατά Γερμανίας, απόφαση της 16.9.1999, C-435/97, WWF κλπ.). Συνεπώς, η εν λόγω οδηγία είχε άμεση ισχύ από 21 Ιουλίου 2004.

28. Επειδή, περαιτέρω, τίθεται το ζήτημα εάν το επίμαχο σχέδιο εκτροπής του ποταμού Αχελώου, εμπίπτει κατ' αρχήν στο πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ δεδομένου ότι α) αφορά στην κατασκευή φραγμάτων και στη μεταφορά ύδατος από τις ΠΛΑΠ της Δυτικής Στερεάς και της Ηπείρου στην ΠΛΑΠ της Θεσσαλίας, β) εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2000/60/ΕΚ, γ) αφορά σε έργα της οδηγίας 85/337/ΕΟΚ, δ) ενδέχεται να έχει περιβαλλοντικές επι-

πτώσεις σε περιοχές της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1992, «για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας» (ΕΕ L 206) και ε) στο Παράρτημα I του άρθρου 11 της Κοινής Υπουργικής Απόφασης ΥΠΕΧΩΔΕ/ΕΥΠΕ/οικ.107017/28.8.2006 (ΦΕΚ Β-1225/5.9.2006) «Εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων σχεδίων και προγραμμάτων σε συμμόρφωση στην οδηγία 2001/42/ΕΚ», η οποία δημοσιεύθηκε στις 5.9.2006, μετά την έκδοση της προσβαλλόμενης πράξης, ορίζεται ότι για τα σχέδια διαχείρισης υδάτινων πόρων απαιτείται η εκπόνηση στρατηγικής περιβαλλοντικής εκτίμησης.

29. Επειδή, εξάλλου, οι διατάξεις των άρθρων 9 και 13 του ν. 3481/2006 με τις οποίες εγκρίθηκε το επίμαχο σχέδιο, κατατέθηκαν στη Βουλή, ως τροπολογία, στις 6 Ιουλίου 2006, δηλαδή εντός της προθεσμίας που θέτει το άρθρο 4 παρ. 1 της οδηγίας 2001/42/ΕΚ και η οποία έληγε στις 21 Ιουλίου του 2006. Τίθεται επομένως το ζήτημα εάν οι πράξεις που αφορούσαν το επίδικο έργο και έχουν ακυρωθεί αναδρομικώς με τις 1688/2005 και 1186/2006 αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας, κατά τα αναφερόμενα στη σκέψη 1, μπορούν να θεωρηθούν ως τυπικές προπαρασκευαστικές πράξεις του επίδικου σχεδίου, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 13 της οδηγίας, έτσι ώστε να μην υφίσταται υποχρέωση για εκπόνηση μελέτης στρατηγικής περιβαλλοντικής εκτίμησης.

30. Επειδή, περαιτέρω, τίθεται το ζήτημα εάν η απαίτηση της οδηγίας 2001/42/ΕΚ για εκπόνηση μελέτης στρατηγικής περιβαλλοντικής εκτίμησης καλύπτεται από το περιεχόμενο του υπάρχοντος σχεδίου διαχείρισης υδάτων σε συνδυασμό με τα στοιχεία που περιέχονται στην υπάρχουσα περιβαλλοντική μελέτη του έργου που θα εκτελεστεί στο πλαίσιο της διαχείρισης των υδάτων, καθόσον από το ως άνω σχέδιο και από την ως άνω μελέτη προκύπτουν πληροφορίες για το περιεχόμενο και τους στόχους του σχεδίου, τα δεδομένα για την τρέχουσα κατάσταση του περιβάλλοντος και την πιθανή εξέλιξή του εάν δεν εφαρμοστεί το σχέδιο, οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις από την εφαρμογή του προβλεπόμενου μέτρου και από την εκτέλεση του έργου, οι ενδεχόμενες εναλλακτικές λύσεις, καθώς και τα μέτρα για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων του έργου στο περιβάλλον.

31. Επειδή, προκειμένου να απαντηθεί ο προσβαλλόμενος στη σκέψη 25 λόγος ακυρώσεως είναι αναγκαία η ερμηνεία των κρισίων εν προκειμένω διατάξεων της οδηγίας 2001/42/ΕΚ, θα πρέπει να διατυπωθούν προς το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 234 παράγραφος 3 της Συνθήκης, τα εξής προδικαστικά ερωτήματα: 1) «Εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2001/42/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Ιουνίου 2001, “σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων” (ΕΕ L 197) σχέδιο εκτροπής ποταμού το οποίο α) αφορά στην κατασκευή φραγμάτων και στη μεταφορά ύδατος από μια ΠΛΑΠ σε άλλη, β) εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23.10.2000 “για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων” (ΕΕ L 327), γ) αφορά σε έργα της οδηγίας 85/337/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 27ης Ιουνίου 1985, “για την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον” (ΕΕ L 175) και δ) ενδέχεται να έχει περιβαλλοντικές επι-

πτώσεις σε περιοχές της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1992, “για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας” (ΕΕ L 206);». Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο προηγούμενο ερώτημα θα πρέπει περαιτέρω να υποβληθεί το εξής προδικαστικό ερώτημα: 2) «Κατά την έννοια του άρθρου 13 παρ. 1 της οδηγίας 2001/42/ΕΚ, μπορούν να θεωρηθούν ως τυπικές προπαρασκευαστικές πράξεις που εκδόθηκαν πριν από τις 21 Ιουλίου του 2004, έτσι ώστε να μην υφίσταται υποχρέωση για εκπόνηση μελέτης στρατηγικής περιβαλλοντικής εκτίμησης, πράξεις που αφορούσαν το επίδικο έργο και έχουν ακυρωθεί αναδρομικώς με δικαστικές αποφάσεις;». Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στο προηγούμενο ερώτημα θα πρέπει περαιτέρω να υποβληθεί το εξής προδικαστικό ερώτημα: 3) «Κατά την έννοια του άρθρου 11 παρ. 2 της οδηγίας 2001/42/ΕΚ, ερμηνευόμενη υπό το φως των σκοπών της, όπως αυτοί διατυπώνονται στο προοίμιό της, σε περίπτωση που ένα σχέδιο εμπίπτει ταυτόχρονα στο πεδίο εφαρμογής της εν λόγω οδηγίας, καθώς και σε αυτό των οδηγιών 2000/60/ΕΚ και 85/337/ΕΚ που επίσης απαιτούν την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων του έργου, αρκούν για την τήρηση των απαιτήσεων της οδηγίας 2001/42/ΕΚ οι μελέτες που έχουν εκπονηθεί με βάση τα οριζόμενα στις οδηγίες 2000/60/ΕΚ και 85/337/ΕΚ, ή θα πρέπει να εκπονηθεί αυτοτελής μελέτη στρατηγικής περιβαλλοντικής εκτίμησης;».

32. Επειδή, προβάλλεται ότι η προσβαλλόμενη πράξη είναι ακυρωτέα διότι με τη διάταξη του άρθρου 13 ν. 3481/2006, βάσει της οποίας εκδόθηκε, εγκρίθηκε η κατασκευή έργων που απειλούν την ακεραιότητα προστατευόμενων περιοχών κατά παράβαση των διατάξεων των οδηγιών 79/409/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 2ας Απριλίου 1979 «περί της διατηρήσεως των αγρίων πτηνών» (ΕΕ L 103) και 92/43/ΕΟΚ. Ειδικότερα, προβάλλεται ότι το επίδικο έργο α) θίγει άμεσα την ακεραιότητα του βιοτόπου των λιμνοθαλασσών Μεσολογγίου-Αιτωλικού που έχει ενταχθεί στον κατάλογο περιοχών του δικτύου Natura 2000 ως Τόπος Κοινοτικής Σημασίας (ΤΚΣ) με τον κωδικό GR2310001 και ως Ζώνη Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ) με τον κωδικό GR2310015, β) επηρεάζει την κοιλάδα του Αχελώου, η οποία έχει ενταχθεί στο δίκτυο Natura 2000 ως ΖΕΠ με τον κωδικό GR2110005, δεδομένου ότι περιλαμβάνει 8 σημαντικούς τύπους οικοτόπων του Παραρτήματος Ι της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, 2 είδη θηλαστικών, 5 είδη αμφίβιων και ερπετών και 8 είδη ιχθυοπανίδας του Παραρτήματος ΙΙ της ίδιας οδηγίας και 22 είδη πτηνών του Παραρτήματος Ι της οδηγίας 79/409/ΕΟΚ και έχει επιπτώσεις στις λίμνες Αμβρακία, Οζερός και στο σύστημα Λυσιμαχίας και Τριχωνίδα, οι οποίες έχουν χαρακτηριστεί ως ΤΚΣ με τους κωδικούς GR2310007, GR2310008 και GR2310009 αντίστοιχα και γ) επηρεάζει την περιοχή Ασπροπόταμος, η οποία αποτελεί την «μητρική» λεκάνη απορροής του Αχελώου και περιλαμβάνεται στο δίκτυο Natura 2000 ως ΤΚΣ με τον κωδικό GR2310001.

33. Επειδή, με το άρθρο 3 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ συστήθηκε ένα συνεκτικό ευρωπαϊκό οικολογικό δίκτυο ειδικών ζωνών (Natura 2000), στο οποίο περιλαμβάνονται και οι ΖΕΠ που έχουν ταξινομηθεί από τα κράτη μέλη σύμφωνα με τις διατάξεις της οδηγίας 79/409/ΕΟΚ. Περαιτέρω, στο άρθρο 4 της οδηγίας ορίζεται ότι «1. Κάθε κράτος μέλος, βασιζόμενο στα κριτήρια που ορίζονται στο παράρτημα ΙΙΙ (στάδιο 1) και στις σχετικές επιστημονικές πληροφορίες, προτείνει έναν κατά-

λογο τόπων, όπου υποδεικνύεται ποιοι τύποι φυσικών οικοτόπων από τους αναφερόμενους στο παράρτημα I και ποια τοπικά είδη από τα απαριθμούμενα στο παράρτημα II, απαντώνται στους εν λόγω τόπους. ... 2. Η Επιτροπή ... καταρτίζει, σε συμφωνία με καθένα από τα κράτη μέλη και βάσει των καταλόγων των κρατών μελών, σχέδιο καταλόγου τόπων κοινοτικής σημασίας όπου καθίστανται πρόδηλοι οι τόποι στους οποίους απαντώνται ένας ή περισσότεροι τύποι φυσικών οικοτόπων προτεραιότητας ή ένα ή περισσότερα είδη προτεραιότητας. Τα κράτη μέλη των οποίων οι τόποι με τύπους φυσικών οικοτόπων και είδη που έχουν προτεραιότητα αντιπροσωπεύουν περισσότερο από το 5 % του εθνικού εδάφους, μπορούν, σε συμφωνία με την Επιτροπή, να ζητήσουν ελαστικότερη εφαρμογή των κριτηρίων που απαριθμούνται στο παράρτημα III (στάδιο 2) για την επιλογή του συνόλου των τόπων κοινοτικής σημασίας στο έδαφός τους. Ο κατάλογος των τόπων των επιλεγμένων ως τόπων κοινοτικής σημασίας, στον οποίο καταδεικνύονται οι τόποι όπου απαντώνται ένας ή περισσότεροι τύποι φυσικών οικοτόπων προτεραιότητας ή ένα ή περισσότερα είδη προτεραιότητας καταρτίζεται από την Επιτροπή με την διαδικασία του άρθρου 21. 3. Ο προβλεπόμενος στην παράγραφο 2 κατάλογος καταρτίζεται μέσα σε μια εξαετία από την κοινοποίηση της παρούσας οδηγίας. 4. Όταν ένας τόπος κοινοτικής σημασίας, υπ' αυτή του την ιδιότητα, επιλέχθηκε δυνάμει της διαδικασίας της παραγράφου 2, το οικείο κράτος μέλος ορίζει τον εν λόγω τόπο ως ειδική ζώνη διατήρησης το ταχύτερο δυνατόν και, το αργότερο, μέσα σε μια εξαετία, καθορίζοντας τις προτεραιότητες σε συνάρτηση με τη σημασία των τόπων για τη διατήρηση ή την αποκατάσταση, σε ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης, ενός τύπου φυσικών οικοτόπων του παραρτήματος I ή ενός είδους του παραρτήματος II και για τη συνεκτικότητα του Natura 2000, καθώς και σε συνάρτηση με τους κινδύνους υποβάθμισης ή καταστροφής που επαπειλούν τους εν λόγω τόπους. 5. Μόλις ένας τόπος εγγραφεί στον κατάλογο του τρίτου εδαφίου της δεύτερης παραγράφου, υπόκειται στις διατάξεις των παραγράφων 2, 3 και 4 του άρθρου 6». Τέλος, στο άρθρο 6 της ίδιας οδηγίας ορίζεται ότι: «1. Για τις ειδικές ζώνες διατήρησης, τα κράτη μέλη καθορίζουν τα αναγκαία μέτρα διατήρησης που ενδεχομένως συνεπάγονται ειδικά ενδεδειγμένα σχέδια διαχείρισης ή ενσωματωμένα σε άλλα σχέδια διευθέτησης και τα δέοντα κανονιστικά, διοικητικά ή συμβατικά μέτρα που ανταποκρίνονται στις οικολογικές απαιτήσεις των τύπων φυσικών οικοτόπων του παραρτήματος I και των ειδών του παραρτήματος II, τα οποία απαντώνται στους τόπους. 2. Τα κράτη μέλη θεσπίζουν τα κατάλληλα μέτρα ώστε στις ειδικές ζώνες διατήρησης να αποφεύγεται η υποβάθμιση των φυσικών οικοτόπων και των οικοτόπων ειδών, καθώς και οι ενοχλήσεις που έχουν επιπτώσεις στα είδη για τα οποία οι ζώνες έχουν ορισθεί, εφόσον οι ενοχλήσεις αυτές θα μπορούσαν να έχουν επιπτώσεις σημαντικές όσον αφορά τους στόχους της παρούσας οδηγίας. 3. Κάθε σχέδιο, μη άμεσα συνδεδεμένο ή αναγκαίο για τη διαχείριση του τόπου, το οποίο όμως είναι δυνατόν να επηρεάζει σημαντικά τον εν λόγω τόπο, καθ'αυτό ή από κοινού με άλλα σχέδια, εκτιμάται δεόντως ως προς τις επιπτώσεις του στον τόπο, λαμβανομένων υπόψη των στόχων διατήρησής του. Βάσει των συμπερασμάτων της εκτίμησης των επιπτώσεων στον τόπο και εξαιρουμένης της περίπτωσης των διατάξεων της παραγράφου 4, οι αρμόδιες εθνικές αρχές συμφωνούν για το οικείο σχέδιο μόνον αφού βεβαιωθούν ότι δεν θα παραβιάσει την ακεραιότητα του τόπου περί του οποίου πρόκειται και, ενδεχομέ-

νωσ, αφού εκφρασθεί πρώτα η δημόσια γνώμη. 4. Εάν, παρά τα αρνητικά συμπεράσματα της εκτίμησης των επιπτώσεων και ελλείψει εναλλακτικών λύσεων, ένα σχέδιο πρέπει να πραγματοποιηθεί για άλλους επιτακτικούς λόγους σημαντικού δημοσίου συμφέροντος, περιλαμβανομένων λόγων κοινωνικής ή οικονομικής φύσεως, το κράτος μέλος λαμβάνει κάθε αναγκαίο αντισταθμιστικό μέτρο ώστε να εξασφαλισθεί η προστασία της συνολικής συνοχής του Natura 2000. Το κράτος μέλος ενημερώνει την Επιτροπή σχετικά με τα αντισταθμιστικά μέτρα που έλαβε. Όταν ο τόπος περί του οποίου πρόκειται είναι τόπος όπου ευρίσκονται ένας τύπος φυσικού οικοτόπου προτεραιότητας ή/και ένα είδος προτεραιότητας, είναι δυνατόν να προβληθούν μόνον επιχειρήματα σχετικά με την υγεία ανθρώπων και τη δημόσια ασφάλεια ή σχετικά με θετικές συνέπειες πρωταρχικής σημασίας για το περιβάλλον, ή, κατόπιν γνωμοδοτήσεως της Επιτροπής, άλλοι επιτακτικοί σημαντικοί λόγοι σημαντικού δημοσίου συμφέροντος». Σε συμμόρφωση προς την οδηγία 92/43/ΕΟΚ, κατ' επίκληση και του ν. 1650/1986, εκδόθηκε η 33318/30281/28.12.1998 κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, Ανάπτυξης, Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, Γεωργίας, Εμπορικής Ναυτιλίας και Πολιτισμού «Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων (ενδιαιτημάτων) καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας» (ΦΕΚ Β-1289/28.12.1998).

34. Επειδή, εν πρώτοις, τίθεται το ζήτημα εάν οι περιοχές που αναφέρονται στη σκέψη 32, καταλαμβάνονταν κατά το χρόνο δημοσιεύσεως των άρθρων 9 και 13 του ν. 3481/2006 (2.8.2006) από την προστασία της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, δεδομένου ότι η 2006/613/ΕΚ απόφαση της Επιτροπής της 19ης Ιουλίου 2006, με την οποία εγκρίθηκε ο κατάλογος των προστατευόμενων ΤΚΣ για τη μεσογειακή βιογεωγραφική περιοχή, δημοσιεύθηκε στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (L 259) στις 21.9.2006.

35. Από τις διατάξεις των νομοθετημάτων που παρατίθενται στη σκέψη 33 προκύπτει ότι μέχρι την κατάρτιση του κοινοτικού καταλόγου του ευρωπαϊκού οικολογικού δικτύου ειδικών ζωνών, επονομαζόμενου Natura 2000, οι ενταχθέντες στον εθνικό κατάλογο τόποι απολαύουν προστασίας, η οποία αποσκοπεί στη διασφάλιση της ικανοποιητικής διατηρήσεώς τους, έως ότου συνταχθεί ο κατάλογος των τόπων κοινοτικής σημασίας και τυχόν προστασίας βάσει των διατάξεων του κοινοτικού δικαίου και, πάντως, απαγορεύεται να ασκούνται στους τόπους αυτούς δραστηριότητες συνεπαγόμενες την υποβάθμισή τους. Δεν αποκλείεται πάντως, από τις πιο πάνω διατάξεις η εκτέλεση έργου σε προστατευόμενη περιοχή, μη συνδεόμενου άμεσα ή μη αναγκαίου για τη διαχείριση αυτής, ή η ανάπτυξη παραγωγικών δραστηριοτήτων εφόσον στην οικεία ΜΠΕ περιέχονται εκτιμήσεις ως προς τις επιπτώσεις του και προτείνονται μέτρα για την αντιμετώπισή τους κατά τρόπο αποτελεσματικό, ώστε να μην επέρχεται υποβάθμιση της περιοχής (πρβλ. ΣτΕ 2240/1999 Ολομ.) δεδομένου ότι τα χαρακτηριστικά των περιοχών που περιλαμβάνονται στον εθνικό κατάλογο και η σημασία των αντίστοιχων οικοσυστημάτων, καθώς και τα αναγκαία για τη διαφύλαξή τους μέτρα διαφοροποιούνται σε σημαντικό βαθμό.

36. Επειδή, εξάλλου, στο άρθρο 6 παρ. 2 της ανωτέρω 33318/30281/28.12.1998 ΚΥΑ, που μετέφερε στο εσωτερικό δίκαιο τις αντίστοιχες διατάξεις του άρθρου 6 παρ. 2 - 4 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, προβλέφθηκαν ειδικά μέτρα για την προστασία των Ειδικών Ζωνών Διατήρησης (ΕΖΔ) και ειδικότερα, μεταξύ άλλων, ότι εάν, παρά τα αρνητικά συμπεράσματα της ΜΠΕ, η πραγματοποίηση του έργου ή της δραστηριότητας σε ΕΖΔ ελλείπει εναλλακτικών λύσεων, επιβάλλεται για λόγους ουσιώδους δημοσίου συμφέροντος ή ιδιαίτερης οικονομικής σημασίας, το ΥΠΕ-ΧΩΔΕ σε συνεργασία με τα συναρμόδια Υπουργεία λαμβάνει κάθε αναγκαίο διοικητικό αντισταθμιστικό μέτρο προκειμένου να εξασφαλισθεί η προστασία της συνολικής συνοχής του δικτύου Natura 2000 και ενημερώνει την Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Εάν δε, στην προστατευόμενη ζώνη βρίσκεται ένας τύπος φυσικού οικοτόπου προτεραιότητας ή ένα είδος προτεραιότητας, είναι δυνατόν να προβληθούν επιχειρήματα μόνο σχετικά με τη δημόσια υγεία και ασφάλεια ή με θετικές συνέπειες πρωταρχικής σημασίας για το περιβάλλον ή εφόσον προηγηθεί γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με άλλους επιτακτικούς λόγους ουσιώδους δημόσιου συμφέροντος ή ιδιαίτερης οικονομικής σημασίας. Περαιτέρω, στην παρ. 3 του άρθρου 6 της ΚΥΑ, που αντιστοιχεί στο άρθρο 7 της οδηγίας, ορίζεται ότι οι υποχρεώσεις που απορρέουν από τις παραγράφους 1 και 2 του εν λόγω άρθρου αντικαθιστούν τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την παράγραφο 1 του άρθρου 8 της 414985/1985 ΚΥΑ, με την οποία ενσωματώθηκε η οδηγία 79/409/ΕΟΚ στο ελληνικό δίκαιο, αναφορικά με τις ΖΕΠ

37. Επειδή, κατά τη νομολογία του ΔΕΚ (βλ. απόφαση της 26.10.2006, C-239/04, Επιτροπή κατά Πορτογαλίας, σκ. 20, 34 επ., απόφαση της 4.10.2007, C-179/06, Επιτροπή κατά Ιταλίας, σκ. 34, απόφαση της 20.9.2007, C-304/05, Επιτροπή κατά Ιταλίας, σκ. 56 επ., 81 επ., απόφαση της 7.9.2004, C-127/02, Waddenzee, σκ. 39 επ., 52 επ.) οι επίμαχες κοινοτικές διατάξεις ερμηνεύονται ως εξής: κατά το άρθρο 6 παρ. 3 της οδηγίας για τους οικοτόπους, οι αρμόδιες εθνικές αρχές παρέχουν άδεια για την υλοποίηση ενός σχεδίου μη άμεσα συνδεδεμένου ή αναγκαίου για τη διαχείριση ενός τόπου, το οποίο όμως είναι δυνατόν να τον επηρεάζει σημαντικά, μόνον αφού βεβαιωθούν, εκτιμώντας δεόντως το σχέδιο ως προς τις επιπτώσεις του στον τόπο αυτόν, ότι δεν θα παραβιάσει την ακεραιότητα του τόπου και, ενδεχομένως, αφού εκφρασθεί πρώτα η δημόσια γνώμη. Συναφώς το δικαστήριο έχει κρίνει ότι η έγκριση ενός τέτοιου σχεδίου επιτρέπεται μόνον υπό την προϋπόθεση ότι οι εν λόγω αρχές έχουν διαμορφώσει την πεποίθηση ότι το συγκεκριμένο σχέδιο δεν πρόκειται να έχει επιβλαβείς επιπτώσεις για την ακεραιότητα του οικείου τόπου. Μια τέτοια πεποίθηση διαμορφώνεται όταν δεν υφίσταται, από επιστημονικής απόψεως, καμία εύλογη αμφιβολία ως προς την απουσία τέτοιων επιπτώσεων. Εξάλλου, ο σημαντικός χαρακτήρας της επιπτώσεως επί ενός τόπου που αφορά ένα σχέδιο πρέπει να συνδυασθεί με τον σκοπό διατήρησης αυτού του τόπου. Συνεπώς, όταν ένα σχέδιο, καίτοι έχει επιπτώσεις επί του συγκεκριμένου τόπου, εντούτοις δεν θέτει σε κίνδυνο την επίτευξη των σκοπών της διατήρησης αυτού του τόπου, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως δυνάμενο να επηρεάσει κατά τρόπο σημαντικό τον συγκεκριμένο τόπο. Η εκτίμηση του κινδύνου αυτού πρέπει να καθορίζεται, ιδίως, υπό το πρίσμα των ειδικών περιβαλλοντικών χαρακτηριστικών και προϋποθέσεων του τόπου τον οποίο αφορά το σχέδιο. Περαιτέρω, σύμφωνα με το άρθρο 6 παρ. 4 της οδηγίας, εάν, παρά τα αρνητικά

συμπεράσματα της διενεργούμενης βάσει της προηγούμενης διάταξης εκτιμήσεως και ελλείψει εναλλακτικών λύσεων, ένα σχέδιο πρέπει να πραγματοποιηθεί για άλλους επιτακτικούς λόγους σημαντικού δημοσίου συμφέροντος, το κράτος μέλος λαμβάνει κάθε αναγκαίο αντισταθμιστικό μέτρο ώστε να εξασφαλισθεί η προστασία της συνολικής συνοχής του Natura 2000. Η τελευταία αυτή διάταξη πρέπει, ως παρέκκλιση από το προβλεπόμενο στην προηγούμενη διάταξη κριτήριο εγκρίσεως, να ερμηνεύεται στενά.

38. Επειδή, η Λιμνοθάλασσα του Μεσολογγίου - Αιτωλικού (μαζί με το Δέλτα του Αχελώου και τις εκβολές του Εύηνου) έχει χαρακτηριστεί ως ΖΕΠ με τον κωδικό GR2310015. Εξάλλου, περιλαμβανόταν στον Εθνικό κατάλογο των τόπων προς ένταξη στο δίκτυο Natura 2000 με τον κωδικό GR2310001, κατά το χρόνο δημοσίευσης του ν. 3481/2006, εντάχθηκε δε τελικά και στον κοινοτικό κατάλογο με τον ίδιο κωδικό. Εν προκειμένω, όπως προκύπτει από τη Συμπληρωματική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του 2002 (η οποία συμπληρώνει και επικαιροποιεί την σχετική μελέτη του 1995), στην οποία βασίζονται οι περιβαλλοντικοί όροι του παραρτήματος Γ' του ν. 3481/2001, που εγκρίθηκαν με το άρθρο 13 παρ. 3 του ίδιου νόμου, προκύπτει ότι τα επίμαχα έργα εκτροπής ποσότητας ύδατος του Αχελώου ποταμού θα έχουν επιπτώσεις στον κάτω ρου του ποταμού, όπου έχουν ήδη κατασκευαστεί τρία φράγματα (Καστράκι, Στράτος και Ταυρωπός). Οι επιπτώσεις αυτές εντοπίζονται κυρίως στην περιοχή κατάντη του φράγματος στη θέση Στράτος, στις πηγές Λάμπρας Λεπινίου που βρίσκονται στην περιοχή αυτή, στις εκβολές του ποταμού και στις λιμνοθάλασσες Μεσολογγίου και Αιτωλικού, κυρίως λόγω της μείωσης της ποσότητας ύδατος του ποταμού, με την οποία τροφοδοτούνται οι περιοχές αυτές. Στην ίδια μελέτη περιέχεται, πάντως και η εκτίμηση ότι στις παραπάνω λιμνοθάλασσες η μείωση της τροφοδότησης με νερό του ποταμού δεν θα έχει σημαντική επίδραση και μπορεί να καλυφθεί πλήρως με την αύξηση της παροχής αρδευτικού ύδατος, διότι ήδη είναι ελάχιστη η συμβολή του Αχελώου στο συνολικό εμπλουτισμό των λιμνοθαλασσών αυτών με γλυκό νερό και ότι στην περιοχή του δέλτα του ποταμού δεν αναμένονται γενικότερες σοβαρές συνέπειες, διότι στην περιοχή αυτή, εξαιτίας και της υπάρξεως των τριών φραγμάτων που προαναφέρθηκαν, ο Αχελώος έχει ήδη παύσει να λειτουργεί ως φυσικό οικοσύστημα και έχει μετατραπεί σε απολύτως ελεγχόμενο και ρυθμιζόμενο, δηλαδή ανθρωπογενές, ποτάμιο σύστημα που χαρακτηρίζεται από έλεγχο των πλημμυρικών φαινομένων, κατακράτηση φερτών υλών στους ήδη υφιστάμενους ταμιευτήρες και πλήρως ελεγχόμενη ποτάμια δραστηριότητα. Επίσης εκτιμάται με την παραπάνω μελέτη ότι οι δυσμενείς επιπτώσεις από την εκτροπή στην περιοχή κατάντη του φράγματος Στράτου είναι δυνατό να αντιμετωπιστούν εφόσον τηρηθεί το επιβαλλόμενο με την προσβαλλόμενη πράξη έγκρισης περιβαλλοντικών όρων ανώτατο όριο εκτρεπόμενης ποσότητας ύδατος, που ορίστηκε σε 600 εκατομμύρια κ.μ. ετησίως, εξασφαλιστεί η αναγκαία ελάχιστη παροχή στην περιοχή αυτή και γίνει ορθολογική διαχείριση του φυσικού υδατικού δυναμικού (βλ. ΟΛΣΤΕ 3478/2000, σκ. 10, καθώς και σελ. 2-2, 2-7, 6Α-16 και 17 Συμπληρωματικής ΜΠΕ 2002). Πάντως, τα υδρολογικά στοιχεία που επικαλείται η ως άνω συμπληρωματική μελέτη και τα οποία αναφέρονται στο σχέδιο διαχείρισης χρονολογούνται πριν από το 2000. Εξάλλου, όπως αναφέρεται στην εκπονηθείσα το 2004 «Μελέτη για την αξιολόγηση του σχεδίου εκτροπής του πο-

ταμού Αχελώου στη Θεσσαλική Πεδιάδα» της ENVIPLAN για λογαριασμό της αναπτυξιακής εταιρίας Αιτωλοακαρνανίας (σελ. 1-7) «η διαστασιολόγηση των έργων κεφαλής (ύψος φραγμάτων Μεσοχώρας και Συκιάς, διάμετρος της σήραγγας εκτροπής Αχελώου -Θεσσαλίας) παρέμεινε ίδια με εκείνη που προβλεπόταν για εκτροπή υπερδιπλάσιου όγκου νερού».

39. Επειδή, περαιτέρω, η Κοιλάδα Αχελώου, η περιοχή δηλαδή του άνω ρου του ποταμού Αχελώου όπου βρίσκεται το φράγμα της Συκιάς έχει χαρακτηριστεί ως ΖΕΠ με τον κωδικό GR2110005. Ως προς την τήρηση των σχετικών διατάξεων στην εν λόγω περιοχή ως ΖΕΠ της οδηγίας 79/409/ΕΟΚ για την προστασία της ορνιθοπανίδας, από τη Συμπληρωματική ΜΠΕ του 2002, βάσει της οποίας εγκρίθηκαν οι περιβαλλοντικοί όροι του έργου με το άρθρο 13 παρ. 3 ν. 3481/2006 και από τις λοιπές μελέτες που υπάρχουν στο φάκελο της υποθέσεως, δηλαδή την μελέτη που εκπονήθηκε στα πλαίσια ειδικού έργου που ανατέθηκε τον Ιούλιο 1994 από το Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων (ΥΠΕΧΩΔΕ), από κοινού στο Εθνικό Ίδρυμα Αγροτικής Έρευνας (ΕΘΙΑΓΕ) και την Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία (ΕΟΕ) και την αναφερθείσα στη προηγούμενη σκέψη μελέτη της ENVIPLAN προκύπτουν τα εξής αναφορικά με την προστατευόμενη ορνιθοπανίδα: α) στη συμπληρωματική ΜΠΕ (σελ. 2 – 8), στη μη τεχνική περίληψη, αναφέρεται ότι η κατάληψη εδάφους για την κατασκευή των έργων δεν θα προκαλέσει σημαντική καταστροφή βιοτόπων σπάνιων ή προστατευόμενων ειδών πανίδας. Περαιτέρω, αναφέρεται ότι αν και οι μετακινήσεις της πανίδας ελάχιστα θα επηρεαστούν από τα έργα, στη φάση των εργασιών θα δεχθεί ισχυρές οχλήσεις, οι οποίες θα την αναγκάσουν να αποσυρθεί προς τα ορεινά. Τα είδη όμως και οι πληθυσμοί της δεν κινδυνεύουν να εξαφανιστούν λόγω των έργων, γιατί έχουν στη διάθεσή τους ικανοποιητικά μεγάλες εκτάσεις που εξασφαλίζουν τις απαιτήσεις τους σε βιότοπους που ικανοποιούν τις βιολογικές και οικολογικές τους ανάγκες. Ως προς τις τάσεις εξέλιξης της περιοχής, αναμένεται να διαμορφωθούν στην περιοχή των έργων Μεσοχώρας και Συκιάς καταστάσεις για την πανίδα ανάλογες με αυτές που δημιουργήθηκαν στους ταμιευτήρες Καστρακίου και Ταυρωπού και οι οποίες οδήγησαν στην υπόδειξη των ταμιευτήρων αυτών για υπαγωγή στο ευρωπαϊκό δίκτυο Natura 2000, ως τύπων φυσικών ενδιαιτημάτων ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος. Αντιθέτως στην μελέτη του ΕΘΙΑΓΕ αναφέρεται (σελ. 88-89) ότι τα έργα κατασκευής του φράγματος Συκιάς και της εκτροπής του Αχελώου είναι σημαντική αιτία διατάραξης και υποβάθμισης. Οι απαιτούμενοι δρόμοι, τα μηχανήματα, η πυκνή διέλευση ανθρώπων και οχημάτων, η εγκατάσταση εργοταξίων καθώς και άλλων συναφών εγκαταστάσεων υποστήριξης των έργων σε μέχρι πρότινος ήσυχα μέρη, θα διαταράξουν σοβαρά τις φυσικές λειτουργίες. Η θέση εκτέλεσης των έργων είναι σε μια από τις πιο ευαίσθητες ζώνες της περιοχής, πλησίον των χώρων που χρησιμοποιούνται από τα Όρνια, τον Πετρίτη, τον Σπιζαετό και άλλα απειλούμενα είδη. Συνοπτικά οι δυσμενείς επιπτώσεις των έργων, μόνιμες και πρόσκαιρες, θα αφορούν: την αλλοίωση του χώρου γύρω από το φράγμα και τη σήραγγα εκτροπής, την αλλοίωση της κοίτης από τη διέλευση οχημάτων και την απόρριψη προϊόντων εκσκαφής, την καταστροφή των αργιλικών δέλτα κοντά στον οικισμό του Αγίου Βασιλείου για απόληψη αργίλου, την αύξηση της θολότητας της παροχής, στην αύξηση των ρύπων από λάδια κλπ., την αύξηση των ρύπων της ατμόσφαι-

ρας από σκόνη και καυσαέρια και τη μεταβολή της υπόγειας στάθμης κατάντη του φράγματος. Οι προβλεπόμενες επεμβάσεις (διάνοιξη δρόμων, φράγματα, εκτροπή), κρίνονται ως βίαιες, λειτουργούν αθροιστικά και εξελίσσονται σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα, κλονίζοντας τις λειτουργικές δομές που δεν μπορούν τόσο σύντομα να ανακτήσουν νέες ισορροπίες. Τέλος στη μελέτη της ENVIPLAN (σελ. Α-15) αναφέρεται ότι από την ίδια την ΜΠΕ προκύπτει ότι η κατασκευή του φράγματος και η δημιουργία του ταμιευτήρα της Συκιάς θα επιφέρουν «μια ισχυρή, μη αναστρέψιμη και δυσχερώς αντισταθμιζόμενη με άλλες μεθόδους τοπιολογική επίπτωση. Τα δύο άλλα σκέλη του ταμιευτήρα θα κατακλύσουν αντίστοιχα σημαντικό μέρος των φαραγγιών του Αχελώου και του Κουμπουριανίτικου, τα οποία αποτελούν ένα ενδιαφέρον ορεινό τοπίο, με κύριο χαρακτηριστικό τις δεσπόζουσες επί της μισογαγγείας των υδρορευμάτων εντυπωσιακές πλαγιές με μεγάλες κλίσεις. Η κλίση των πρανών μάλλον αποκλείει την εναρμόνιση του ταμιευτήρα με το τοπίο της ευρύτερης περιοχής, η δε αναμενόμενη έντονη διακύμανση της στάθμης λόγω της διενεργούμενης εκτροπής δυσχεραίνει σε πολύ μεγάλο βαθμό, εάν δεν αποκλείει την οποιαδήποτε απόπειρα αντισταθμιστικών παρεμβάσεων (εγκαταστάσεις αναψυχής, διαμόρφωση παρόχθιων περιοχών κ.λ.π.). Η σοβαρότερη πάντως τοπιολογική επίπτωση από την λειτουργία του έργου θα προκύψει εξαιτίας της έντονης πτώσης της στάθμης που θα παρατηρείται κατά την θερινή περίοδο», β) στο κεφάλαιο «Περιγραφή υφιστάμενης κατάστασης περιβάλλοντος» της συμπληρωματικής ΜΠΕ, στο ειδικό τμήμα για την ορνιθοπανίδα γίνεται καταγραφή της ορνιθοπανίδας της περιοχής με ειδικότερη αναφορά των ειδών των παραρτημάτων της οδηγίας 79/409/ΕΟΚ, μεταξύ των οποίων 18 είδη του παραρτήματος Ι, τέσσερα εκ των οποίων χαρακτηρίζονται είδη προτεραιότητας στο σχετικό σχέδιο της Ευρωπαϊκής Κοινότητας: Μαυρόγυπας, Κιρκινέζι, Σπιζαετός και Αγριόγαλος. Ειδικά για τον Μαυρόγυπα αναφέρεται ότι: «Τα διαθέσιμα ωστόσο επιστημονικά στοιχεία δεν επαρκούν για την τεκμηρίωση της εξόντωσης του είδους από την περιοχή αυτή». Επίσης διαπιστώνεται ότι: «Η έλλειψη αξιόπιστων δεδομένων για την ορνιθοπανίδα καθιστά ιδιαίτερα δυσχερή την αξιόπιστη εκτίμηση της υφιστάμενης κατάστασής της (δηλαδή του αριθμού των ειδών, του καθεστώτος παρουσίας έκαστου είδους και των πληθυσμών τους) στην περιοχή μελέτης». Τέλος, διατυπώνονται τα εξής γενικά συμπεράσματα: «1. Υπάρχει σοβαρή έλλειψη αξιόπιστων και επικαιροποιημένων ποιοτικών και ποσοτικών δεδομένων για την ορνιθοπανίδα της περιοχής μελέτης. Η έλλειψη αυτή είναι γενική για όλη την περιοχή μελέτης, αλλά η έλλειψη δεδομένων για τα ενδιαιτήματα 1, 2, 4 και 7 (τα ρέοντα ύδατα, τα παραποτάμια δάση, τη μακία και τα φυλλοβόλα δάση) τα οποία θα υποκατασταθούν σε μικρό ή μεγάλο τμήμα τους από λιμναίο, δημιουργεί σοβαρό πρόβλημα για την περαιτέρω εκτίμηση των επιπτώσεων από τα έργα της εκτροπής καθώς και για την πρόταση επανορθωτικών μέτρων. 2. Από όσα προαναφέρθηκαν επιβάλλεται να ξεκινήσει άμεσα μια συστηματική καταγραφή της ορνιθοπανίδας της περιοχής μελέτης, η οποία να καλύπτει έναν πλήρη αναπαραγωγικό κύκλο, για την απόκτηση δεδομένων, τουλάχιστον για τα απειλούμενα σπάνια και προστατευόμενα είδη. 3. ... 4. Η οριακή παρουσία ορισμένων απειλούμενων ειδών πτηνών, έστω και αν βρίσκονται σε πολύ μικρούς πληθυσμούς θα πρέπει να εξασφαλιστεί καθότι τούτο συμβάλλει στον σκοπό της διατήρησης της βιοποικιλότητας της περιοχής. 5. Για ορισμένα είδη, όπως ο Μαυρόγυπας και ο Σπιζαετός, εάν όντως

φωλιάζουν στην περιοχή μελέτης, οι προοπτικές διατήρησης ενός υγιούς πληθυσμού στις συνθήκες που επικρατούν στην περιοχή και ανεξάρτητα από την υλοποίηση των υπό εξέταση έργων, είναι δυσμενείς, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν πρέπει να καταβληθεί προσπάθεια για την διατήρηση του εύρους της εξάπλωσής τους» (σελ. 6Α-86 και 87). Σε επίρρωση αυτών των διαπιστώσεων στην μελέτη του ΕΘΙΑΓΕ αναφέρεται ότι: «Με εξαίρεση την ψευδαλπική ζώνη των κορυφών, τα είδη που αποικίζουν τις βραχώδεις κοιλάδες θα απειληθούν σοβαρότατα από τα έργα κατασκευής και την ύπαρξη του φράγματος της Συκιάς και τα οδικά δίκτυα που σχεδιάζονται» (σελ. 64-65), ότι «Σημαντικό στοιχείο είναι η παντελής έλλειψη οδικής πρόσβασης σε μεγάλης έκτασης τμήμα της περιοχής, που διατηρεί πολύ έντονο ακόμη το στοιχείο της φυσικότητας. Αρπακτικά όπως Όρνια, Χρυσαιτοί, Πετρίτες, Ασπροπάριδες, όλα τα είδη Δρυοκολαπτών και μεγάλα απειλούμενα θηλαστικά, έχουν εκεί εξασφαλισμένο καταφύγιο» (σελ. 85) και ότι «είδη άμεσα εξαρτώμενα με το υδάτινο οικοσύστημα αναμένεται να απειληθούν από την κατασκευή του φράγματος στη θέση Συκιά και την δημιουργία της αντιστοίχης τεχνητής λίμνης» (σελ. 85), γ) στο κεφάλαιο 7.Α.5.4 «Επιπτώσεις στην πανίδα από την κατάληψη τύπων φυσικών ενδιαιτημάτων» της συμπληρωματικής ΜΠΕ (σελ. 7 - 69), γίνεται αναφορά στις επιπτώσεις, μεταξύ άλλων, στην ορνιθοπανίδα και διατυπώνεται το γενικό συμπέρασμα ότι οι ποσοτικές μεταβολές στην έκταση των τύπων φυσικών ενδιαιτημάτων και στην κάλυψη γης λόγω των έργων δεν συνεπάγονται συνέπειες για την πανίδα, με εξαίρεση την ιχθυοπανίδα. Για την τελευταία αναφέρονται τα εξής: «Από τα απαντώμενα είδη ιχθυοπανίδας, 16 περιλαμβάνονται στους καταλόγους των προστατευόμενων ειδών, σύμφωνα με την ελληνική και κοινοτική νομοθεσία. Τα είδη ιχθυοπανίδας, τα οποία υπάγονται σε καθεστώς προστασίας και τα οποία θίγονται από τα υφιστάμενα έργα είναι τα: *Salaria fluviatilis*, *Barbus albanicus*, *B. peloponnesius*, *Leuciscus cf. svallize* και *Salmo trutta* ... Σημαντικά σημεία για την αναπαραγωγή της ιχθυοπανίδας στον άνω Αχελώο είναι: Οι πηγές του Αχελώου κοντά στον οικισμό Χαλίκι, η περιοχή κοντά στον οικισμό Ανθούσα που συμβάλλει το ρέμα Λεπενίτση, η περιοχή κοντά στη συμβολή του παραπόταμου Γκούρα όπου έχει αναφερθεί ότι πραγματοποιείται φυσική αναπαραγωγή άγριας πέστροφας.» Ειδικώς για την άγρια πέστροφα, η μελέτη αναφέρει ότι: «Ο περιορισμός της μετακίνησης των ατόμων προς τα ανάντη, εξαιτίας του φράγματος της Μεσοχώρας, κυρίως πάνω από αυτό ως τις πηγές του Αχελώου, αναμένεται να επιδράσει στη γενετική της ομοιογένεια και να περιορίσει τη γενετική ποικιλομορφία», δ) στο κεφάλαιο 7.Α.5.4.3 με τον τίτλο «Ορνιθοπανίδα» της συμπληρωματικής ΜΠΕ γίνεται αναφορά των επιπτώσεων από τα έργα σε ορισμένα από τα είδη (επτά από τα 18 του παραρτήματος Ι της οδηγίας 79/409/ΕΟΚ, μεταξύ των οποίων ο Μαυρόγυπας, το Κικινέζι και ο Σπιζαετός), επισημαίνεται για ορισμένα από αυτά ότι θα επηρεασθούν από την όχληση των εργασιών καθαίρεσης των ασταθών πρανών για τις ανάγκες των ΥΗΕ Συκιάς και Μεσοχώρας, εάν εκεί υπάρχουν κατάλληλες θέσεις φωλιάς, για άλλα είδη επισημαίνεται ότι θα επηρεαστούν από την κατάκλυση πιθανών θέσεων φωλιάς και για όλα τα είδη επισημαίνεται ότι θα επηρεασθούν από τη μικρή μείωση των ενδιαιτημάτων τροφοληψίας, ενώ λαμβάνονται υπόψη και άλλοι παράγοντες ανεξάρτητα από την κατασκευή των έργων, όπως η παράνομη τοποθέτηση δηλητηριασμένων δολωμάτων και οι τάσεις εξέλιξης της βλάστησης, στο τέλος δε διατυπώνεται το συμπέρασμα ότι «για την

εξέλιξη των πληθυσμών της ορνιθοπανίδας στην περιοχή ενδιαφέροντος γενικά μπορεί να αναφερθεί ότι δεν αναμένονται σημαντικές μεταβολές της σημερινής κατάστασης τόσο στην περίπτωση κατασκευής των έργων όσο και χωρίς αυτά». Αντιθέτως στη μελέτη της ENVIPLAN αναφέρεται ότι «Τα μεγάλα αρπακτικά, όπως ο ασπροπάρης, το όρνιο, ο χρυσαετός, ο σπιζαετός, ο φίδαετός, θα πληγούν σοβαρά – κατά περίπτωση – από τις εργασίες κατασκευής των έργων κεφαλής, από τη μείωση των εκτάσεων τροφοληψίας, φωλιάσματος και ανάπαυσης λόγω κατάκλυσης, από τη μείωση της διαθέσιμης τροφής, κ.λπ. Σημειώνεται η καταστροφή μεγάλου μέρους της σημαντικής, ιδιαίτερα για το όρνιο αλλά και για τον ασπροπάρη, περιοχής της κοιλάδας του Αχελώου, λόγω της κατασκευής του φράγματος και του ταμιευτήρα της Συκιάς» (σελ. 3-51) και ε) στο κεφάλαιο 8.Α.5 με τίτλο «Επιπτώσεις στην χλωρίδα, την πανίδα και τα οικοσυστήματα» προτείνεται ως επανορθωτικό μέτρο κατά τη φάση λειτουργίας των έργων, ειδικά για την προστασία της πτηνοπανίδας και την αποφυγή διατάραξης των παραποτάμιων οικοσυστημάτων, να χαρακτηριστεί ζώνη 100 μέτρων εκατέρωθεν του φυσικού υδρογραφικού δικτύου ως καταφύγιο άγριας ζωής.

40. Επειδή, η περιοχή Ασπροπόταμος περιλαμβανόταν στον Εθνικό κατάλογο των τόπων προς ένταξη στο δίκτυο Natura 2000 με τον κωδικό GR2310001, κατά το χρόνο δημοσίευσης του ν. 3481/2006, εντάχθηκε δε τελικά και στον κοινοτικό κατάλογο με τον ίδιο κωδικό. Εν προκειμένω, όπως προκύπτει από τη Συμπληρωματική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του 2002, στην οποία βασίζονται οι περιβαλλοντικοί όροι του παραρτήματος Γ' του ν. 3481/2001, που εγκρίθηκαν με το άρθρο 13 παρ. 3 του ίδιου νόμου, ο εν λόγω οικότοπος, καθώς και τα επιμέρους είδη πανίδας και χλωρίδας που φιλοξενεί, ελήφθησαν υπόψη για την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων του έργου, παρ' ότι δεν αναφέρεται ο εν λόγω τόπος στο κεφάλαιο «Περίληψη και βασικά συμπεράσματα» της μελέτης κατ' αντιδιαστολή προς τους αναφερόμενους ανωτέρω τόπους (βλ. σελ. 6Α-49, όπου αναφέρεται ρητά μεταξύ των τόπων του γεωγραφικού πλαισίου που επηρεάζεται από τα επίδικα έργα, σελ. 6Α-48, που αφορά σε προστατευόμενα είδη χλωρίδας του εν λόγω τόπου, για την πανίδα δεν γίνεται αναλυτική αναφορά ως προς τον τόπο όπου βρίσκεται κάθε είδος, αλλά εξετάζονται οι επιπτώσεις σε όλα τα είδη της περιοχής του έργου συνολικά, είτε βρίσκονται στον Ασπροπόταμο είτε στην Κοιλάδα Αχελώου).

41. Επειδή, προκειμένου να απαντηθεί ο προβαλλόμενος στη σκέψη 32 λόγος ακυρώσεως, είναι αναγκαία η ερμηνεία των κρισίων εν προκειμένω διατάξεων των οδηγιών 79/409/ΕΟΚ και 92/43/ΕΟΚ, θα πρέπει να διατυπωθούν προς το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 234 παράγραφος 3 της Συνθήκης, τα εξής προδικαστικά ερωτήματα: 1) «Κατά την έννοια των άρθρων 3, 4 και 6 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1992, "για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας" (ΕΕ L 206), οι περιοχές που περιλαμβάνονταν στους εθνικούς καταλόγους των τόπων κοινοτικής σημασίας (ΤΚΣ) και, τελικώς, συμπεριελήφθησαν στον κοινοτικό κατάλογο των ΤΚΣ, καταλαμβάνονταν από την προστασία της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, πριν από το χρόνο δημοσίευσής της 2006/613/ΕΚ απόφασης της Επιτροπής της 19ης Ιουλίου 2006, με την οποία εγκρίθηκε ο κατάλογος

των προστατευόμενων ΤΚΣ για τη μεσογειακή βιογεωγραφική περιοχή;», 2) «Είναι δυνατόν, κατά την έννοια των άρθρων 3, 4 και 6 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, οι αρμόδιες εθνικές αρχές να παράσχουν άδεια για την υλοποίηση ενός σχεδίου εκτροπής ύδατος μη άμεσα συνδεδεμένου ή αναγκαίου για τη διατήρηση μιας περιοχής που εντάσσεται σε μία Ζώνη Ειδικής Προστασίας, όταν σε όλες τις μελέτες που περιλαμβάνονται στο φάκελο του έργου αυτού διαπιστώνεται η παντελής έλλειψη στοιχείων ή απουσία αξιόπιστων και επικαιροποιημένων δεδομένων για την ορνιθοπανίδα της περιοχής αυτής;», 3) «Κατά την έννοια των άρθρων 3, 4 και 6 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, λόγοι κυρίως αρδευτικοί και δευτερευόντως υδρευτικοί για τους οποίους επιχειρείται ένα σχέδιο εκτροπής ύδατος, μπορούν να αποτελέσουν το επιτακτικό δημόσιο συμφέρον που απαιτεί η οδηγία προκειμένου να επιτραπεί η διενέργεια του σχεδίου αυτού παρ' όλες τις αρνητικές επιπτώσεις του στις προστατευόμενες από την ως άνω οδηγία περιοχές;». Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο προηγούμενο ερώτημα θα πρέπει περαιτέρω να υποβληθεί το εξής προδικαστικό ερώτημα: 4) «Για τον καθορισμό της επάρκειας των αντισταθμιστικών μέτρων που είναι αναγκαία προκειμένου να εξασφαλισθεί η προστασία της συνολικής συνοχής μιας περιοχής Natura 2000, η οποία βλάπτεται από ένα σχέδιο εκτροπής ύδατος, είναι, κατά την έννοια των άρθρων 3, 4 και 6 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, ληπτέα υπ' όψιν κριτήρια όπως το εύρος της ως άνω εκτροπής και το μέγεθος των έργων που αυτή συνεπάγεται;». Τέλος, θα πρέπει να υποβληθεί το εξής προδικαστικό ερώτημα: 5) «Κατά την έννοια των άρθρων 3, 4 και 6 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, ερμηνευόμενων υπό το φως της αρχής της αειφόρου αναπτύξεως όπως αυτή κατοχυρώνεται στο άρθρο 6 ΣυνθΕΚ, δύνανται οι αρμόδιες εθνικές αρχές να παράσχουν άδεια για την υλοποίηση ενός σχεδίου εκτροπής ύδατος εντός μιας περιοχής Natura 2000, μη άμεσα συνδεδεμένου ή αναγκαίου για τη διατήρηση της συνοχής της περιοχής αυτής, όταν από την ΜΠΕ του εν λόγω σχεδίου προκύπτει ότι αυτό θα έχει ως συνέπεια την μετατροπή ενός φυσικού ποτάμιου οικοσυστήματος σε ανθρωπογενές ποτάμιο και λιμναίο οικοσύστημα;».

Δ ι α τ α ύ τ α

Συνεκδικάζει τις κρινόμενες αιτήσεις.

Αναβάλλει την επ' αυτών οριστική κρίση.

Διατυπώνει προς το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων τα εξής προδικαστικά ερωτήματα:

«Με την διάταξη του άρθρου 13 παράγραφος 6 της οδηγίας 2000/60/ΕΚ “για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων” (ΕΕ L 327) τίθεται απλώς ένα απώτατο χρονικό όριο (22.12.2009) για την κατάρτιση των σχεδίων διαχείρισης υδάτινων πόρων ή θεσπίζεται μέχρι την ανωτέρω ημερομηνία ειδική προθεσμία μεταφοράς των σχετικών διατάξεων των άρθρων 3, 4, 5, 6, 9, 13 και 15 της ως άνω οδηγίας;». Σε περίπτωση που το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων κρίνει ότι με την ως άνω διάταξη της οδηγίας τίθεται απλώς ένα απώτατο χρονικό όριο για την κατάρτιση των σχεδίων διαχείρισης υ-

δάτινων πόρων, θα πρέπει περαιτέρω να υποβληθεί το εξής προδικαστικό ερώτημα: 2) «Εθνική ρύθμιση, με την οποία επιτρέπεται η μεταφορά ύδατος από συγκεκριμένη Λεκάνη Απορροής Ποταμού (ΛΑΠ) σε άλλη ΛΑΠ, χωρίς να έχουν ακόμη εκπονηθεί τα σχέδια των Περιοχών Λεκάνης Απορροής Ποταμού (ΠΛΑΠ) εντός των οποίων βρίσκονται οι ΛΑΠ από και προς τις οποίες θα γίνει μεταφορά ύδατος, είναι σύμφωνη με τις διατάξεις των άρθρων 2, 3, 4, 5, 6, 9, 13 και 15 της οδηγίας 2000/60/ΕΚ, δεδομένου μάλιστα ότι σύμφωνα με το άρθρο 2 παράγραφος 15 της ως άνω οδηγίας βασική μονάδα διαχείρισης της ΛΑΠ είναι η ΠΛΑΠ στην οποία ανήκει;». Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στην προηγούμενη ερώτηση θα πρέπει περαιτέρω να υποβληθεί το εξής προδικαστικό ερώτημα: 3) «Κατά την έννοια των άρθρων 2, 3, 5, 6, 9, 13 και 15 της οδηγίας 2000/60/ΕΚ επιτρέπεται η μεταφορά ύδατος από μια ΠΛΑΠ σε γειτονική ΠΛΑΠ; Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, ο σκοπός αυτής της μεταφοράς μπορεί να είναι μόνο η κάλυψη αναγκών ύδρευσης ή μπορεί επίσης να εξυπηρετούνται η άρδευση και η παραγωγή ενέργειας; Σε κάθε περίπτωση απαιτείται κατά την έννοια των ως άνω διατάξεων της οδηγίας, να έχει κριθεί αιτιολογημένα από τη Διοίκηση και επί τη βάση της αναγκαίας επιστημονικής μελέτης, ότι η ΠΛΑΠ υποδοχής αδυνατεί να καλύψει τις ανάγκες που έχει για ύδρευση, άρδευση κ.λ.π. με τους δικούς της υδάτινους πόρους;».

Σε περίπτωση που το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων κρίνει ως προς το ερώτημα υπό στοιχείο 1) ότι με την διάταξη του άρθρου 13 παράγραφος 6 της οδηγίας 2000/60/ΕΚ δεν τίθεται απλώς ένα απώτατο χρονικό όριο (22.12.2009) για την κατάρτιση των σχεδίων διαχείρισης υδάτινων πόρων αλλά θεσπίζεται ειδική προθεσμία μεταφοράς των σχετικών διατάξεων των άρθρων 3, 4, 5, 6, 9, 13 και 15 της εν λόγω οδηγίας θα πρέπει περαιτέρω να υποβληθεί το εξής προδικαστικό ερώτημα: 4) «Εθνική ρύθμιση, θεσπιζόμενη εντός της ανωτέρω ειδικής προθεσμίας μεταφοράς με την οποία επιτρέπεται η μεταφορά ύδατος από συγκεκριμένη Λεκάνη Απορροής Ποταμού (ΛΑΠ) σε άλλη ΛΑΠ, χωρίς να έχουν ακόμη εκπονηθεί τα σχέδια των Περιοχών Λεκάνης Απορροής Ποταμού (ΠΛΑΠ) εντός των οποίων βρίσκονται οι ΛΑΠ από και προς τις οποίες θα γίνει μεταφορά ύδατος, θέτει άνευ ετέρου σε κίνδυνο το χρήσιμο αποτέλεσμα της εν λόγω οδηγίας ή πρέπει για να εκτιμηθεί το ζήτημα αν τίθεται σε κίνδυνο το χρήσιμο αποτέλεσμα της οδηγίας να ληφθούν υπ' όψη κριτήρια όπως η κλίμακα των προβλεπομένων επεμβάσεων και οι σκοποί της μεταφοράς ύδατος;», 5) «Νομοθετική ρύθμιση, η οποία θεσπίζεται από εθνικό κοινοβούλιο και με την οποία εγκρίνονται σχέδια διαχείρισης ΛΑΠ χωρίς να προβλέπεται, από τους κρίσιμους εθνικούς κανόνες, στάδιο διαβουλεύσεως με το κοινό στη διαδικασία ενώπιον του εθνικού κοινοβουλίου και χωρίς να προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου ότι τηρήθηκε η προβλεπόμενη στην οδηγία διαδικασία διαβουλεύσεως ενώπιον της Διοικήσεως, είναι σύμφωνη με τις ρυθμίσεις των άρθρων 13, 14 και 15 της οδηγίας 2000/60/ΕΚ που αφορούν στις διαδικασίες ενημέρωσης, διαβούλευσης και συμμετοχής του κοινού;», 6) «Κατά την έννοια της οδηγίας 85/337/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 27ης Ιουνίου 1985, "για την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον" (ΕΕ L 175), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 97/11/ΕΚ του Συμβουλίου, της 3ης Μαρτίου 1997 (ΕΕ L 73), ΜΠΕ που αφορά την κατασκευή φραγμάτων και την μεταφορά ύδατος και που εισήχθη προς

έγκριση ενώπιον του εθνικού κοινοβουλίου μετά από την δικαστική ακύρωση της πράξεως με την οποία είχε ήδη εγκριθεί και για την οποία είχε ήδη τηρηθεί η διαδικασία δημοσιότητας, χωρίς να τηρηθεί εκ νέου η διαδικασία αυτή, καλύπτει τις απαιτήσεις των διατάξεων των άρθρων 1, 2, 5, 6, 8 και 9 της ως άνω οδηγίας για ενημέρωση και συμμετοχή του κοινού;», 7) «Εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2001/42/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Ιουνίου 2001, “σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων” (EE L 197) σχέδιο εκτροπής ποταμού το οποίο α) αφορά στην κατασκευή φραγμάτων και στη μεταφορά ύδατος από μια ΠΛΑΠ σε άλλη, β) εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2000/60/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23.10.2000 “για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων” (EE L 327), γ) αφορά σε έργα της οδηγίας 85/337/EOK του Συμβουλίου, της 27ης Ιουνίου 1985, “για την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον” (EE L 175) και δ) ενδέχεται να έχει περιβαλλοντικές επιπτώσεις σε περιοχές της οδηγίας 92/43/EOK του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1992, “για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας” (EE L 206);».

Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο προηγούμενο ερώτημα θα πρέπει περαιτέρω να υποβληθεί το εξής προδικαστικό ερώτημα: 8) «Κατά την έννοια του άρθρου 13 παρ. 1 της οδηγίας 2001/42/EK, μπορούν να θεωρηθούν ως τυπικές προπαρασκευαστικές πράξεις που εκδόθηκαν πριν από τις 21 Ιουλίου του 2004, έτσι ώστε να μην υφίσταται υποχρέωση για εκπόνηση μελέτης στρατηγικής περιβαλλοντικής εκτίμησης, πράξεις που αφορούσαν το επίδικο έργο και έχουν ακυρωθεί αναδρομικώς με δικαστικές αποφάσεις;». Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στο προηγούμενο ερώτημα θα πρέπει περαιτέρω να υποβληθεί το εξής προδικαστικό ερώτημα: 9) «Κατά την έννοια του άρθρου 11 παρ. 2 της οδηγίας 2001/42/EK, ερμηνευομένη υπό το φως των σκοπών της, όπως αυτοί διατυπώνονται στο προοίμιό της, σε περίπτωση που ένα σχέδιο εμπίπτει ταυτόχρονα στο πεδίο εφαρμογής της εν λόγω οδηγίας, καθώς και σε αυτό των οδηγιών 2000/60/EK και 85/337/EK που επίσης απαιτούν την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων του έργου, αρκούν για την τήρηση των απαιτήσεων της οδηγίας 2001/42/EK οι μελέτες που έχουν εκπονηθεί με βάση τα οριζόμενα στις οδηγίες 2000/60/EK και 85/337/EK, ή θα πρέπει να εκπονηθεί αυτοτελής μελέτη στρατηγικής περιβαλλοντικής εκτίμησης;», 10) «Κατά την έννοια των άρθρων 3, 4 και 6 της οδηγίας 92/43/EOK του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1992, “για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας” (EE L 206), οι περιοχές που περιλαμβάνονταν στους εθνικούς καταλόγους των τόπων κοινοτικής σημασίας (ΤΚΣ) και, τελικώς, συμπεριελήφθησαν στον κοινοτικό κατάλογο των ΤΚΣ, καταλαμβάνονταν από την προστασία της οδηγίας 92/43/EOK, πριν από το χρόνο δημοσιεύσεως της 2006/613/EK απόφασης της Επιτροπής της 19ης Ιουλίου 2006, με την οποία εγκρίθηκε ο κατάλογος των προστατευόμενων ΤΚΣ για τη μεσογειακή βιογεωγραφική περιοχή;», 11) «Είναι δυνατόν, κατά την έννοια των άρθρων 3, 4 και 6 της οδηγίας 92/43/EOK, οι αρμόδιες εθνικές αρχές να παράσχουν άδεια για την υλοποίηση ενός σχεδίου εκτροπής ύδατος μη άμεσα συνδεδεμένου ή αναγκαίου για τη διατήρηση μιας περιοχής που εντάσσεται σε

μία Ζώνη Ειδικής Προστασίας, όταν σε όλες τις μελέτες που περιλαμβάνονται στο φάκελο του έργου αυτού διαπιστώνεται η παντελής έλλειψη στοιχείων ή η απουσία αξιόπιστων και επικαιροποιημένων δεδομένων για την ορνιθοπανίδα της περιοχής αυτής;», 12) «Κατά την έννοια των άρθρων 3, 4 και 6 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, λόγοι κυρίως αρδευτικοί και δευτερευόντως υδρευτικοί για τους οποίους επιχειρείται ένα σχέδιο εκτροπής ύδατος, μπορούν να αποτελέσουν το επιτακτικό δημόσιο συμφέρον που απαιτεί η οδηγία προκειμένου να επιτραπεί η διενέργεια του έργου αυτού παρ' όλες τις αρνητικές επιπτώσεις του στις προστατευόμενες από την ως άνω οδηγία περιοχές;». Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο προηγούμενο ερώτημα θα πρέπει περαιτέρω να υποβληθεί το εξής προδικαστικό ερώτημα: 13) «Για τον καθορισμό της επάρκειας των αντισταθμιστικών μέτρων που είναι αναγκαία προκειμένου να εξασφαλισθεί η προστασία της συνολικής συνοχής μιας περιοχής Natura 2000, η οποία βλάπτεται από ένα σχέδιο εκτροπής ύδατος, είναι, κατά την έννοια των άρθρων 3, 4 και 6 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, ληπτέα υπ' όψιν κριτήρια όπως το εύρος της ως άνω εκτροπής και το μέγεθος των έργων που αυτή συνεπάγεται;», 14) «Κατά την έννοια των άρθρων 3, 4 και 6 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, ερμηνευόμενων υπό το φως της αρχής της αειφόρου αναπτύξεως όπως αυτή κατοχυρώνεται στο άρθρο 6 ΣυνθΕΚ, δύνανται οι αρμόδιες εθνικές αρχές να παράσχουν άδεια για την υλοποίηση ενός σχεδίου εκτροπής ύδατος εντός μιας περιοχής Natura 2000, μη άμεσα συνδεδεμένου ή αναγκαίου για τη διατήρηση της συνοχής της περιοχής αυτής, όταν από την ΜΠΕ του εν λόγω σχεδίου προκύπτει ότι αυτό θα έχει ως συνέπεια την μετατροπή ενός φυσικού ποτάμιου οικοσυστήματος σε ανθρωπογενές ποτάμιο και λιμναίο οικοσύστημα;».